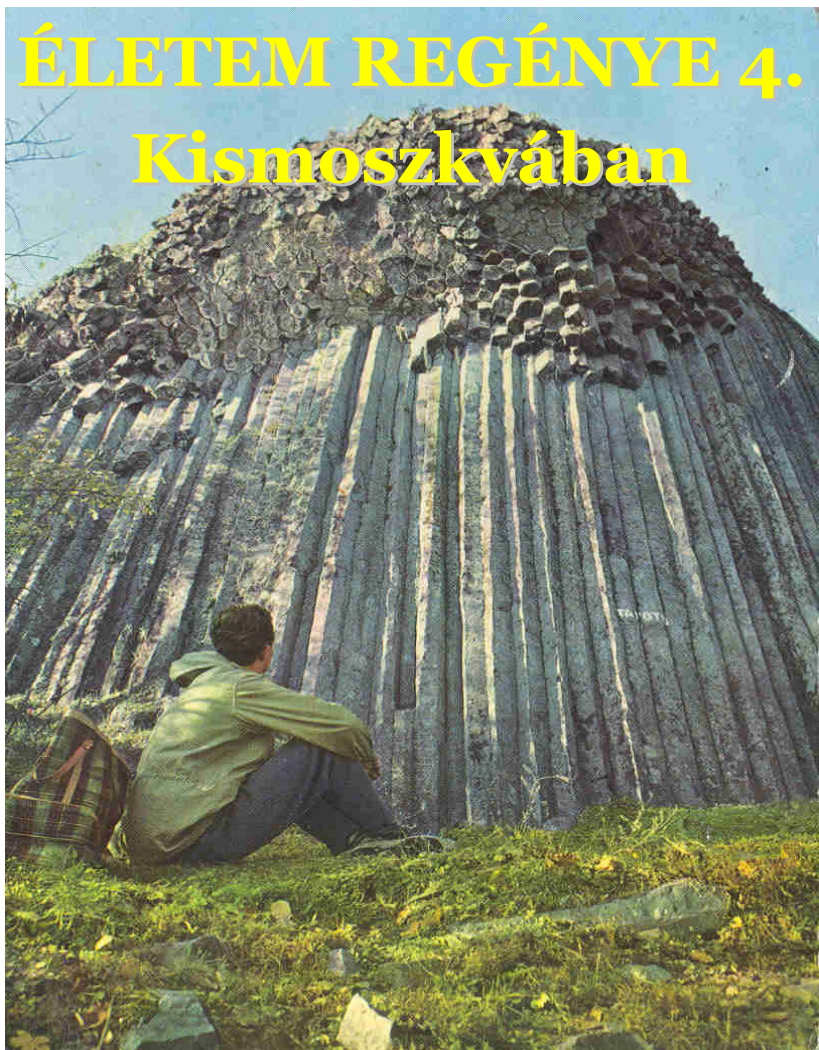

ÉLETEM REGÉNYE 4.

Kismoszkvában

Finta Kata

Címlapon: Somoskői vár - Bazaltömlés

ÉLETEM REGÉNYE

❧ 4. fejezet ❧

Kismoszkvában
Életem új szakasza

*

Bevezető

Salgótarjáni „otthonunkat” 1945. szeptember 29-én, egy szombati napon foglaltam el, a kiutalt lakást Pista bátyámmal használjuk. Ismét máshol lakunk. Olyan az életünk, mint a költöző madaraké, egy év óta vándorolunk.

De milyen ez az otthon? És ezt a mostanit lehet-e annak nevezni? Vajon mikor lesz ismét olyan igazi, mint amilyenben Marosvásárhelyen éltünk?

Tegnap nagyon kifárasztott az utazás, költözködés. Egy öreg, kiszolgált inas itt él a lakásban. Úgy hallottam, gazdái elhagyták az országot, és ő kapta meg örökségként a házat. Már látom az előjelekből, hogy sok bajunk lesz vele, külön ember kinézete van. A lakásban irtózatos a rendetlenség, kosz és szemet mindenütt. Vagyis volt, mert valamennyit már kitakarítottam belőle. Nem értem, hogy lehetett ennyi szemetet, limlomot összegyűjteni, megtűrni... Előttem rejtély.

Az mégis valami ebben a nagy felfordulásban, hogy már fedél van a fejünk felett, amíg ideköt majd a feladat, a munka, amit vállalunk. Eddig megsegített a jó Isten, majd csak velünk lesz ezután is.

*

A teljes regényt 2002-ben állítottam össze.
Kiadásra folyamatosan készítettem elő.

A szerző

„Társbérlok”

Salgótarján, 1945. szeptember 30. vasárnap

ELŐSZÖR ALUDTUNK ebben a lakásban. Szörnyű éjszakánk volt, olyan, hogy nem akart véget érni. Túlságosan sok itt a nappal észrevétlenül meghúzódó „társbérlok”, ugyanis tele van minden poloskával! Erre nem számítottunk. Eddig csak hírből ismertem ezeket a „kedves” bogárkákat, most közvetlenül volt szerencsém hozzájuk.

Eltekintve a már említett kellemetlenségektől, ezt igazán nem lehet összehasonlítani azokkal a lakásokkal, amilyenben eddig laktunk. Még a nagybárkányi ideiglenes parasztház is különbnek bizonyult ennél. De nem bánkódom. Lassan majd csak kiűzzük a kellemetlen lakótársakat, és otthonossá tudom tenni. Igaz, olyan mégsem lesz, amilyennek szeretném, bár-hogyan igyekeznék. Ha végiggondolom az egészet, nem lenne helyes panaszkodni, hiszen olyan sokan nem jutnak még ilyen lakáshoz sem.

Reggel misére mentem. Nagy örömömről közel van, csak a szomszéd utcában – a Ferences-rendi szerzetesek temploma. Néhány lépésre a bejáratunktól, keskeny gyaloghídon kell átmenni, máris ott van!

Hétfőn későn ébredtünk, mert Pityuval tegnap este szórakozni mentünk, megünnepelni a városba költözésünket, elmentünk szórakozni, s még táncoltunk is. Ma megismerkedtem a szomszédunkkal. Ugyanebben a házban lakik, egy folyosóról nyílik a lakása. Vegyes boltja van az épületben, közvetlenül az utcáról nyílik. Kár, hogy nagy a korkülönség köztünk, különben még barátok is lehetnénk.

Kedd. – Egyszerre nem megy, de fokozatosan alapos rendet kell tenni az egész lakásban. Örületes, elképzelhetetlen mocsok található minden zugban, nem lehet semmihez nyúlni, minden ragad a kosztól. Ma a konyhában kezdtem alapos fertőtlenítéssel a takarítást.

Szerdán még mindig akad takarítanivaló. Szeretem a rendet, alig várom, hogy minden tisztán a helyére kerüljön. Szeretnék minél előbb rendet teremteni, mivel utána állás után kell néznem.

Lám, milyen jó, hogy ismerősünk is akad a városban, Panni jött hozzánk látogatóba. Sokáig maradt, jól elbeszélgettünk együtt. Ahogy elment, illendőnek tartottam meglátogatni Gizit, a szomszédban. Jó ideig társalogtunk, ismerkedünk egymással, utána zongoráztunk. Igaz, nehéz mellette szóhoz jutni, mivel csak ő beszél és beszél, úgy is mondhatnám, hogy inkább folyamatosan össze-vissza locsog, be nem áll a szája.

Ma első péntek. Örülök, hogy ilyen közel lakunk a Ferences atyák templomhoz. Átmentem litániára, megteltek a padok. Még nagyon ismeretlenek körülöttem az arcok.

Anyuék ígérték, hogy 2-3 nap múlva elhozzák az ottmaradt holmit, de nem jöttek, pedig már elállt az eső. Az viszont igaz, hogy az út arrafelé még sáros lehet.

Gyásznapunk

MINDEN OKTÓBER 6-ÁN megemlékezem azokról, akik magyarságukért, a hazáért feláldozták életüket. Mennyi gyász most is! Nem kell sok magyarázat, mégis érezzük mindnyájan ott bent, legbelül, ha nem is beszélünk róla, mik történnek az országban. Ezért haltak meg sokan a háborúban? Hiszen, aki gondolkodik és végiggondolja a helyzetünket, világosan látja és érzi, hogy *meghalt szegény hazánk is. Oh, feltámad-e még valaha? Istenem, ne hagyd magára ezt a szegény nemzetet!*

Éjjel megint esett az eső. Ma sem jöttek otthonról; erre nem számítottam, mert nagyon hiányoznak az ottmaradt holmik.

Vasárnap. – Aggódom, nincs-e valami baj otthon, ezért bátyám hazaindult. Nem tudom az okát, anyukám miért nem jött mostanáig? Rossz érzésem támadt, hogy egyedül maradtam a lakásban. Remélem, Pityu hazajön estig, mert félek, nem mernék egyedül maradni a kicsit félelmetes Pali bácsival!

Délután Gizivel látogatóba mentünk Dundihoz, megismer-tem a gyakran emlegetett barátnőjét. Beszért az édesanyjáról, aki nemrég halt meg, nagyon szerethette. Ahogy a beszélgetésből leszűrtem, a szülei egyedüli gyermekeként alaposan elkényeztették. Ennek is megvannak az előnyei, de a hátrányai is. Most, hogy magára maradt, 28 éves létére olyan önállótlan és gyámoltalan, mint egy kisgyermek.

Este hét óra, és még nincs itthon Pityu. Anyuka születésnapja ma van, Pityu köszönti a nevemben is. Én pedig innen a távolból imádkozom érte, hogy legyen egészséges, türelmes és ennél sokkal, de sokkal könnyebb élete. Nekünk meg erőt, tehetséget ahhoz, hogy viszonzni tudjuk az értünk tett fáradozásait. Legalább már most, idős korukban jusson nekik több nyugalom, kényelem, gondtalanság. Én hiszek abban, hogy ránk is virradnak még jobb napok. Ezen fogok fáradozni, ehhez kérem a jó Isten segítségét.

Már későre járt, amikor bátyám nagyon fáradtan megérkezett. Otthon nincs semmi baj, szüleim az esőzés miatt nem kaptak eddig fuvart.

Lefekvés után azon gondolkoztam, hogy Gizi azt állította Panni egyik hűgáról, hogy törvénytelen gyerek lenne... Én nem hiszem el, ennek hallatán, teljesen elhűltem. Gondolom, inkább rosszindulatú pletyka az egész. És ha Pirkóék megtudják? Attól már előre félek.

1945. október 14. vasárnap

Végre! Megérkezett anyukám, megpakolva két lovas-kocsi-val. Lassan teljesen berendezkedünk, pár nap, és belejövünk a rendes kerékvágásba. Anyu is hallott a Panniékkal kapcsolatos esetről, máshonnan. Szegény Panni, ha ez igaz lenne, igazán ő az, aki nem tehet róla. Nekem mégis nehéz elhinni. Bár ha visszagondolok rá, mindig volt valami furcsa érzésem vele kapcsolatban, mintha titokzatos légkör venné őt körül...

Három levelet kaptam: Ilitől, Józsi bácsitól és Szécsényből unokabátyámtól, Michalovics Zolitól. Utóbbit személyesen hozta egy nagyon helyes lány, akivel Szécsényben séta közben

már találkoztam. Két kottát küldött nekem, aminek nagyon megörültem. Az egészben érdekes, hogy az egyik levél még 1944. október 13-án kelt! Ami azt jelentheti, hogy a zűrös idők miatt a posta Zoltinak visszaküldhette. Abban az időben, amikor éppen a front előtti időket éltük, érthető okok miatt nem működött rendeltetésszerűen a posta. Mégsem kallódott el, és egy másik hosszú levéllel együtt küldte nekem a kottákat –, most már „futárszolgálatlalt”.

Hétfőn hivatalos gyásznapot rendeltek el, 10 percre bezártak az üzletek is. Csak az a kérdés, ki, mit gyászol? A moziban „*Kapituláció*”, Berlin ostroma ment. Szörnyűség, mit művelt a háború. De vajon vége van-e már? Vagy mi következhet még a történetek után?

Kedden újságolta anyuka, hogy kis Péter, az orosz katona, aki január 9-én és még néhányszor járt nálunk, búcsúlevelet írt nekem és azt Bedén hagyta egy családnál, kérve, juttassák el hozzám. Náluk is mindig Katyusát emlegette. A levélben (magyarra lefordítva) ez áll: *„Mindig rád gondolok, nem felejtlek el soha, az ígéretemet sem. Ha vége lesz a háborúnak, s hazamegyek, otthon egy éven belül előkészítem a családomat méltó fogadásodra, aztán eljövök érted, és elviszlek. Várjál rám, nagyon szeretlek. Péter”*.

Kedves gyerek volt. Milyen érdekes: Nem tudok rá haragudni, talán tényleg „belém habarodott”. Ki tudja, mi lett vele? Túlélte-e a vérzivataros időket, vagy talán számára idegen földben alussza örök álmát és onnan is, talán gondol rám? Ez esetben legalább szép emlékekkel hagyta itt e siralomvölgyet. Emlékszem, azt mondogatta, hogy Kisbárkány nagyon szép és jó kis falu, mert ott él Kátya. Mindenesetre, ellentéte azoknak a tatároknak és oroszoknak, akik kihasználva az alkalmat, szemérmetlenül, állati vadsággal üldözték a nőket.

A szomszédunkban lakó Mari, aki a bombázások alatt nálunk tartózkodott, paraszti észjárásával így fejezte ki magát viselkedésükről: *„Az oroszok úgy hajkurásszák a nőket, mint udvarunkban kakas a tyúkokat!”*

Állás után járok

Salgótarján, 1945, október 20. szombat

EGÉSZ HÉTEN a hivatalokat jártam, ismerősöket-ismeretlenseket, állást keresve. Eddig nem sok biztatást kaptam, legtöbb helyen inkább leépítés van, mint fölvetel. Tudom, hogy ennek ellenére mégis vesznek fel embereket, de ehhez most is, mint mindig, protekció kellene, hiába ágálnak ez ellen, mégis így van, csak nem úgy becézik, hanem: szocialista összeköttetésnek!

Gizi viszont ismételten fölvetette nekem, hogy „*felestársnak*” lépjek be hozzá az üzletbe, ő egyedül úgysem birkózik meg a munkával. Ezen persze gondolkoznom kell, mert akkor nekem is be kellene szállnom anyagiakkal. De hát – ez egyelőre nem megy.

Kedd. – Nem sok idő jutott elmélkedni rajta, Gizi addig beszélt, míg egyszerűen beleugrottam a dologba, társultam vele. Bizonyos részleteknek utána kell járnom, hogy az én szempontjaim ugyanúgy érvényesüljenek, mint a sajátja, nehogy majd kihasználjanak. Mindenesetre szépen kitakarítottuk az üzletet, mivel nála is hasonló rendetlenség fogadott, akárcsak a lakásunkban; rendezkedtünk, most már egészem másképp néz ki a bolt.

Anyuval is beszéltem róla. A szokásos. Ő saját belátásomra bízta, nem akar beleavatkozni. Nekem nem ilyen tanácsra volna szükségem; most is magamra maradtam. Ilyenkor a szülők át szokták gondolni az egészséget és, belefolyanak, tanácsot adnak.

Tegnap és ma délután betegeket látogatni mentünk a kórházba. Milyen szerencsétlen esetekkel találkoztunk? Egy öreg, magatehetetlen nénit, sokgyermekes anyát, amputált lábú fiatal fiút... Istenem, mennyi nyomorúság! Ilyenkor apukám mondanása jut eszembe; miután hazaérkezett a háború után, amikor mi, mint menekültek elkeseredve vártuk őket szegényen, kifosztva. Azzal próbált belénk erőt önteni: „*Igaz, anyagi*

javainkat elvesztettük, de mindaz csak anyag, amit pótolni lehet. Megmaradt mindnyájunk élete és egészsége, ami viszont mással nem pótolható.”

Így igaz, mit szóljanak azok a szegény embertársaink, akik meggyomorodtak, olyanok, akikkel a kórházban találkoztunk, vagy amelyik családból már örökre eltávozott valaki...

Nálunk már csak szegény Guszti bátyám nincs velünk, aki valahol messze-messze az Ural hegységen túl – ki tudja, milyen nyomorúságos körülmények között – vágyakozik haza. Még a fogságból is van remény a visszatérésre, de aki meghalt, attól örökre kell búcsút venni. Apámnak teljesen igaza van. Bele kell nyugodnunk, amit Isten ránk mért és hálát adni azért, hogy mindnyájan életben maradtunk.

1945. október 28. vasárnap

Anyukám „nincs már itthon”, „hazament”. Jó volt, néhány napig sokat segített nekem, mivel a rendezgetés mellett sok dolgom akad a háztartásban: takarítás, ebédfőzés. Ma reggel, mindezt elvégezve, a déli misére igyekeztem.

Délután templomi *hangversenyre* mentem Pityuval. Gergely Ferenc orgonaművész játszott orgonán. Nekem legjobban Liszt: „*Könyörgés a Szűzanyához*” és Bonét: „*Ária*” c. darabja tetszett. Gyönyörű volt hallgatni, a mély csendben csak az orgona szinte sírt... A nap besütött az ablakon, rávilágított az oltárra. Az ablakfán kívül kis madárcák röpködtek. Az emberi lelkek felemelkedtek, szinte a hangokkal együtt szálltak a magasba, az ég felé...

P. Lukács Pelbárt hitszónok a szeretetről tartott elmélkedést. Lelkem megtelt áhítattal, ez a hangverseny felejthetetlen élményként maradt meg számomra.

Csüörtök. – Anyuka még hétfőn megérkezett, hozott az üzlet részére birsalmát, fokhagymát és tehéntúrót. Milyen okos gondolat volt tőle, hiszen itt mindent megvesznek, csak legyen, ami eladó. Kevés a városban az élelmiszer.

Elhatároztam, beszélni fogok a vezető szerzetesatyával. Sok kérdésem lenne hozzá, hátha segíteni tudna abban is, hogy

álláshoz jussak. Eddig még nem volt bátorságom hozzá, hogy felkeressem.

Ma, déli mise után megebedeltünk, utána Pityuval kirándulni mentünk Salgó-várához. A kisvasút vadregényes helyeken, erdőn keresztül haladt velünk fölfelé; s a várból gyönyörű kilátás nyílik minden irányban a tájra. Fájó szívvel néztünk át a megszállt, elszakított területre. Istenem, megint másé az ősi magyar föld!

1945. november 6. kedd

Levelet kaptam Marosvásárhelyről, Kucikám írt. Ilyenkor eszembe jut a gondtalan diákélet, a barátnők, akiket szerettem, és az elhagyott édes otthon.

Maros-parton
Hatházi Katival

A képen vele vagyok lefényképezve a Holt-Maros melletti stégen. Kezemben tartom a megmentett kedves képeket, s potyognak a könnyeim... Ilyenkor vigasztalhatatlan vagyok. Azt sem tudom, begyógyul-e ez a seb valaha?

Gizi arra kért – mindig ilyen furcsa ötletei vannak – hogy aludjak nála, mert fél egyedül. Eddig vajon nem félt? Aztán engedtem kérésének, ezért most ketten félünk nála... Ebben annyi a jó, hogy

reggelenként elmehetek a templomba anélkül, hogy a többieket felzavarnám.

1945. november 9. péntek

Az üzletben megfáztam, nagyon hideg van ott, már második napja érzem, hogy lázas vagyok. Azért bemegyek az üzletbe, sajnálom egyedül hagyni Gizit. Annyira gyámoltalan az üzleti ügyekben, mintha ő kezdené most, nem én, aki valóban csak most csinálom, mégis rutinosabban teszem, amit tennem kell.

Egy cigányasszony nyitott be, minden kérés nélkül jósolni kezdett. Szemébe nevettem, de azt se bánta, csak folytatta a mondókáját. Akkor figyeltem föl rá, miket beszél, amikor azt mondta nagy komolyan, hogy *valaki nemsokára kiszabadul a fogságból* és eljön értem. Érdekes. De aztán úgy folytatta – és nekem az egész jóslatában legjobban tetszett – ha kapok egy marék lisztet, az a valaki úgy fog magácska után járni, ahogy akarja. Jót nevettem rajta. Tehát mindez csupán egy marék liszten múlik!

Furcsa emberek

Salgótarján, 1945. november 13. kedd

ÉRDEKES, ami körülöttem zajlik. Napok óta bárhol járok, egy férfi – fogalmam sincs róla, kicsoda – állandóan kíséretet, köszön, miközben feltűnően hajlong! Ma például megyek a Fő utcai járdán, ott látom az ellenkező oldalon. Észreveszem, de szándékosan elfordulok. Hát nem átjön erre az oldalra és olyan udvariasan, tisztelettudóan köszön, mintha ismernénk egymást, – de én egyszerűen nem tudom őt gondolataimban hová tenni. Talán összetéveszt valakivel? Vagy csak egyszerűen így akar ismerkedni?

Délután majd' leültem, amikor benyitott az üzletbe. Gizit arra kérte, váltson föl neki egy bankjegyet, utána egyet s mászt kérdeztetett tőle. És közben – másoknak is feltűnt, akik bent voltak a helyiségben – engem nézett, vagy inkább bámult rám. Én elfordultam tőle, és az egyik ismerőssel kezdtem beszélgetni. Gizitől elköszönt, én szándékosan nem néztem feléje.

Mit ad Isten, odajön hozzám, és mint régi ismerőst külön köszön nekem...

Nemcsak ő, este Gizi is különösen viselkedett. Elmondta, hogy meglátogatta az öccse.

– Tudod, azt ajánlotta nekem, kössek veled írásbeli szerződést. Ha netán mégis elválunk egyszer, – folytatta – esetleg te (!) követelhetnéd tőlem az üzlet berendezésének felét. – Ezt a testvérem mondta, ne haragudj érte, hogy megemlítem.

– Hogy tételezhetsz föl ilyesmit rólam? Gizikém! Ha jól emlékszel, a szerződésünk írásba foglalását már korábban fölajánlottam neked, akkor, amikor szóba hoztad az egészet. Ha csalónak nézel, akkor miért kértél arra, hogy dolgozzunk együtt? De föltételezni rólam azt, hogy a saját tulajdonodat képező üzleti berendezést kérném tőled, már túlzottan erős gyanúsításnak tartom. Ha neked nem elég, hogy szóban és mindenben megállapodtunk, s ha nem bízol meg a partner becsületességében, akkor mit sem ér még az írásbeli egyezség is? Ha nincs meg a kellő bizalom egymásban, akkor – ha már volna írásbeli szerződésünk – akkor azt is meg kellene szüntetni, – és kész! Nekem ez a véleményem. Emlékezzél rá, te ajánlottad föl nekem: legyenek feles-társad – így fejezted ki magad – nem én jelentkeztem. Nekem eszembe sem jutott volna, én állást kerestem a városban, irodai elfoglaltságot. Emlékezz rá, hogy eredetileg arról volt szó, hogy a forgalom hasznát felezzük, meg a munkát egyenlő arányban végezzük, szó sem volt a berendezésről. Természetes, hogy az a te tulajdonod. Mit kezdenék én azzal? Hidd el, senki sem akarja tőled elvenni, eszembe sem jutott ilyesmi! Fura ember lehet az öcséd. És nem tartom benn a gondolatomat: ne haragudj érte, de kimondom, hogy talán magából indul ki.

Magamban azzal zártam le: tanultam az egészből, az ember gyakran saját hibájából okul.

Szerda. – Tehát jó az előérzetem. A tegnapi eset után kételkedni kezdtem. Eszembe jutott a liszt ügy, amit közös alapon fizettünk be, mégis úgy gondolta, hogy a haszon csak az övé

lesz! Ilyenbe viszont nem megyek bele! Arról hallani se akar, hogy engedélyt kérjek arra, hogy a cégtáblán, mint társ szerepeljek, tehát hogy hivatalossá tegyünk a társ-szerepemet. Miért? Úgy én szívesebben dolgoznék. Semmi kedvem ahhoz, hogy a Mayerék alkalmazottjának tekintsenek. Gizit sajnálom, mert nagyon egyedül áll az életben, és borzasztó gyámoltalan, ráadásul még erősen befolyásolható, a testvérei pedig kihasználják. Azt viszont nem tűröm el, hogy az én dolgaimba is beleavatkozzanak. Ezért szóvá tettem Gizinek, hogy el akarom kerülni a nézeteltéréseket, szüntessük meg a közösséget.

Már sajnálom, hogy az üzlet miatt elszalasztottam a gyógyszerítári állást, amire lehetőség nyílt volna. Ott, mint tanult lányt rendes fizetés mellett bevezettek volna a munkába. Hogy megijedt Gizi akkor, amikor megmondtam, hogy lenne állásom. És most átjött, arra kért, hogy ne haragudjak rá a történetekért, az öccse mindig beleszól a dolgaiba, de ő nem törődik vele. Kért, hogy maradjunk továbbra is társak, mint eddig, természetesen a liszt hasznáival együtt. Javasoltam: kössünk írásbeli szerződést, ahol az én érdekeim is rögzítve lesznek. Ilyen alapon egyelőre – és ezt külön kihangsúlyoztam – egyelőre maradok.

1945. november 16. péntek

Furcsa érzés vett rajtam erőt. Mostanában gyakran eszembe jut László. Nyilván történt vele valami, ha egy éve semmi hírt nem hallatott magáról. Úgy érzem, amikor rá gondolok, mintha gombóc akadt volna meg a torkomban, és nem bírnám lenyelni. Amikor délben hazajöttem az üzletből, szinte minden ok nélkül, reszketett minden porcikám, és kitört belőlem a zokogás. Beteg lennék? Hiszen nem fáj semmim. Csak berohantam a szobába, és ott remegtem a kályha mellett, minden neszre föltrezenve.

A levelei jutottak eszembe. Szinte fáj rágondolni. Gyengéd, féltő szeretet áradt minden sorából. Már nem meggondolatlan gyerek, nem játszadozhatott a szavaival. Ez részéről nem lehetett csupán egy flört, hanem komoly vonзалom és szeretet

egymás iránt. Én sem a léha udvarlást, hanem a komoly érzelmeket kerestem és keresem, egy olyan valakit, akivel örömet, bánatot meg tudok majd osztani, aki figyelmes, aki megért és törődik velem. Ezt kerestem, és úgy éreztem, benne megtaláltam.

Akkor is ilyen gondolatok fogalmazódtak meg bennem, amikor a postán jártam, és megint *összefutottam az üldözőmmel*. És az a tökfilkó – már azt se tudom, minek nevezzem – megint utamba akadt. Köszönt, megállt előttem és kérdezett valamit. Nagyon bosszantott a dolog és úgy tettem, mintha nem vettem volna észre, még csak egy pillantásra se méltattam, úgy haladtam tovább. De hogy veszi valaki azt a bátorságot, hogy az utcán megszólítson? Ráadásul, amikor észreveszem, mindig elfordítom a fejem és rá se figyelek. Hogy lehet valaki ilyen tolakodó? Mit akar tőlem? Mit képzel rólam? Azt is megtudtam, hogy nős ember.

Vasárnap van. – Magamban ünnepelek. Évforduló. Ma egy éve keltezte László azt a levelét, amelyet utolsóként kaptam tőle. Hogy írt-e ezután – ki tudja? Akkor közölte velem, hogy az ő címe állandó, tehát nem volt szándékában elmenni. De ez nem lehetséges, mert ha így lenne, akkor már valamilyen módon jelentkezett volna, máshonnan is. Ki tudná miért, most rá gondoltam, érte ajánlottam fel az esti imámat.

Kedd. – Attól fogva az üzletben mindig rend van, mióta beszálltam. A most érkezett árut rendezgetem. Hiába, már másként hat a belépőre is. Mindenki észreveszi, mennyire barátságosabb, meg is jegyzi, aki mostanában vásárolni akar. És ez nekem nagyon jólesik. Szenet kaptunk, most már meleg van itt. A kályha mellé széket tettem, ott kötögetek, kézimunkázom, ha nincs vásárló. Jó a kilátás a saroképület üvegajtáján keresztül, mert forgalmas helyre néz. Egyik út Somoskő felé, a másik a gyártelephez vezet. Most itt ülök, jön a postás. – Finta Katika kisasszonyt keresem, mondja köszönés után. Levelet kaptam Zolitol. Hej, ő boldog diák. Csak én nem végezhettem el normál diákként az iskoláimat ott, ahol kezdtem.

1945. november 24. szombat

Ma esett le az első hó, szép fehérbe öltözött a város. Olyan kellemes kinézni a téli tájra. Reggel jól megmosdottam a friss, tiszta hóban.

Vasárnap. – Kettős ünnep, mert *névnapom van!* Kellemesen töltöttük a napot, csak hiányoztak azok, akik nem jöhettek el otthonról. Bandi iskolában, Apu Bedén, Gyugyi... ki tudja, hol? Egyszóval: a család eléggé szétszórva!

Anyukám viszont meglátogatott, és finom ünnepi ebédet adott tiszteletemre. Gizit is meghívtuk. Töltött kakast készített, finoman ízesítve, ahogyan ő szokta. Az egésztest megkoronázta az a békebeli házi krémes, amit szintén ő varázsolt elő, és 30 éves óborral köszöntöttek! Micsoda lakoma! Ajándékba kaptam díszszebkendőt, meg kombiné anyagot. Pityu ünnepi díszbe öltött a tiszteletemre.

Telnek-múlnak a napok hol gyorsan, hol meg ólomlábakon jár az idő. *Ma, december 3-án* mentem először *rorátéra*. Imáimat a távollévő szeretteimért ajánlottam föl.

Karácsonyi vásár

Salgótarján, 1945. december 8. szombat

MÁRIA ÜNNEP. Nagy az izgalom, mert karácsonyi vásárt rendeztek a templom kultúrtermében. Én is kaptam egy külön asztalt. Nagy a felelősség, de szívesen teszem, mert a szegényekért, a nyomorgókért gyűjtöttünk össze sok-sok anyagot, mindenféle apróságot, meg a munkát adjuk hozzá, a bevételt rájuk fordítjuk. Vásároltam magamnak egy imakönyvet 30.000.- pengőért, meg egy díszterítőt, amit Anyukámnak szánok karácsonyra. Jól érzem magam, kellemes emberek vesznek körül, és olyan jóságos a Ferences rendfőnök atya.

Vasárnap is tart a vásár. Szinte állandóan ott tartózkodom, mert enyém a felelősség. Sok mindent eladtunk már. A megmaradt tárgyakat leltárba vettük.

Utána előadás és műsoros est következett. Többek között a házfőnök atya beszédet mondott, a fiatal Péter atya gyerekeket tanított be, ők énekeltek. Magunk között „Fekete Péter”-nek kereszteltük el, mivel olyan a bőre, négernek is beillenék.

Otthon este észrevettem, hogy anyukának megint rossz napja lehetett. Fura ember az öreg Pali bácsi, minden napra kitalál valami számárságot, ami fölizgatja, – neki meg nagyon gyenge az idegzete. Szomorú, hogy nem lehet ismét egy nyugodt otthonunk, ahol senki se háborgatna bennünket. Annyira szeretném már őket is nyugalomban, békés, gondtalan körülmények között tudni.

Salgótarján, 1945. december 11. kedd

Titkos hódoló? – Megint jelentkezett, bejött az üzletbe. Egyedül voltam. Először Gizi-, majd az apja iránt érdeklődött, végre aztán rátért a tárgyra: – Maga nagyon jó kislány. Minden reggel látom a templomban.

Megleptek a szavai. Tehát ott is utánam settenkedik! Azt feleltem, hogy igen, én jó kislány vagyok.

– Gizike már bemutatott minket egymásnak, – nem?

Nagyon akart ismerkedni, társalogni, de én rideg voltam hozzá. Nem szeretem azokat az embereket, akik ennyire szemérmetlenül próbálnak valakihez közeledni! Így aztán azzal köszönt el, hogy később visszajön Gizihez a só-jegyek miatt. Amint elment, gyorsan bezártam az üzletet és hazamentem, nehogy még egyszer viszontlássam.

Délután elvittem a kultúrházba a leltárt. Litánia után kicsit várakozni kellett, mivel nemsokára kiosztják a rászorulóknak az összegyűlt élelmet, és fölkértek, segítsék én is. Beszélgettem azzal a hölgygel, aki a vásárbán a szomszéd asztalnál dolgozott. Az ő fia sincs még itthon, örült, mert most kapott róla híreket.

Megérkezett házfőnök atya, örömmel közölte, hogy Ötmillió pengő gyűlt össze a vásáron. Megemlítettem neki, hogy kongreganista vagyok, még Marosvásárhelyen léptem be a szervezetbe, középiskolai éveim alatt, és szeretnék itt is

csatlakozni a társasághoz, meg az énekarba is szívesen belépnek. Azt felelte, hogy szeretettel és örömmel fogadnak.

1945. december 15. szombat

Ma van apuka születésnapja! – Távolból mondtam imát érte. Istenem! Adj neki nyugodtabb, könnyebb életet. Add meg neki fáradozásai jutalmát. Anyu „haza”-ment, én nem tudtam vele tartani, most rengeteg a dolgom. Minden nap, zárás után főzés és takarítás vár itthon.

Délben már nagyon erőtlennek éreztem magam, mikor Ica bejött kenyérért. Jól ismeri Gizi családját. Azt mondja, hogy a papáját már egészséges korában is nagyon különös embernek ismerte. Azon gondolkoztam, hogy jobb volna minél előbb állás után nézni, nekem nem lehet végleges céлом itt ragadni. Mindig adódik valami kellemetlenség. Viszont sajnálom Gizit magára hagyni, pedig ő is, nemcsak a testvérei olykor nagyon különösen viselkedik, amit nem vagyok köteles eltűrni.

Ferencrendi atyák

Salgótarján, 1945. december 18. kedd

DÉLUTÁN SIETTEM a templomba. Már zúgott a fejem a kusza gondolatoktól. Ott talán megnyugszom. Kitört belőlem az elfojtott sírás. Úgy éreztem, megszakad a szívem. Nagyon fájt az egyedüllét, a szeretet hiánya. Úgy éreztem, megkönnyebbülök, ha beszélek erről házfőnök atyával. Hosszasan elmondtam neki a gondjaimat.

Azt mondta: megérti az érzéseimet, kételyeimet Lászlóval kapcsolatban is, de igazán csak a jó Isten látja fájdalمامat, szenvedésemet. Ha gondolatban már megszakítom vele a kapcsolatot, akkor is eszembe fog még jutni, lesznek fájdalmain, kísértéseim, átsírt éjszakáim, de ne csüggedjek, megsegít a jó Isten. Megígérte, hogy imádkozni fog értem, és misében is megemlékezik rólam. Meghatódtam. Hogyan érdemlem ezt? Már kiürült a templom, amikor befejeztem az imáimat. Erőt

adott az a gondolat, hogy ezután már nem maradok annyira egyedül a nagy gondjaimmal.

Igazat adok házfőnök atyának. Sok szenvedés, fájdalom, átsírt és átvirrasztott éjszaka várt rám. És ha visszajön? Nehéz lesz a találkozás. Ad-e elég erőt a jó Isten, vagy más megoldást talál? Néha olyan lehetetlen dolgok megoldódnak pillanatok alatt, amire nem is számítunk.

Kedvesnővérek látogatták meg Pali bácsit. Szőnyegetek könyörögtek ki az öregtől a kis kápolnájuk berendezéséhez, mivel tudták, hogy gazdától sok mindent örökölt. Nehéz munkába került nekik, amíg kiizzadta Pali bácsi.

Most gyönyörű, tiszta, holdvilágos este van. Jó ideig kint beszélgettünk a folyosón Sárikával és Gizivel. Közben nagyon lehűlt a levegő. Milyen jó volna ilyenkor sétálni, bolyongani. De nemigen ajánlatos, még utunkba akadna egy nem kívánt partner.

1945. december 23. vasárnap

Karácsonyhoz készülődünk. A fenyőfát már beszereztük, Pityu hozta haza. Vettem rá díszeket. Tegnap és ma is nyitva vannak az üzletek. Szörnyen futnak felfelé az árak. Kár, hogy nincsenek meg a régi díszek, ilyesmire nem kellene költenünk. Délután a barátok kultúrházában részt vettem Pityuval a karácsonyfa-ünnepélyen. Kedves, bensőséges, egészen rövid összejövetelt tartottak. Két zeneszám hangzott el, az első: Lombhullás... gyönyörűség volt hallgatni. Aztán házfőnök atya mondott beszédet. Mindenki sírt a meghatottságtól. Én meg csak néztem a nagy fenyőfát és hullottak a könnyeim. Eszembe jutottak a régi karácsonyok, amikor otthonunkban még mindnyájan együtt lehattunk. Azokra gondoltam, akik fogságban sínylődnek, távol hazájuktól, az otthonuktól, ki tudja, milyen nélkülözések között tengődnek, és milyen fájó szívvel gondolnak haza szent karácsony közeledtén. Hol vannak szeretteink? Mikor lesz megint együtt a mi családjunk ismét?

Karácsony

Salgótarján, 1945. december 24. hétfő

Este, 10 óra, már járt a Jézuska. Mindnyájunknak hozott valamit. Anyukától egy pár szép harisnyát, kombinét, Pityutól játék kiskutyát, és Pali bácsitól egy díszszobkendőt kaptam. Az ajándékozás kölcsönös volt, én is készítettem vagy vásároltam mindenkinek valami apróságot.

Istenem, a szeretet ünnepe nekem mindig olyan megható. Kisjézus születésnapja most mégis milyen szomorú. Az emberek önzők, kicsinyesek, szeretetlenek. Gizike még ma se tudta megállni, hogy ne bántson meg.

Lefekvés után elmondtam esti imámat: *Istenem, adj mindenki szívébe szeretetet, ne engedd, hogy a gyűlölet uralkodjék el mindenütt. Segítsd haza a távollévő szeretteinket, hogy érezhessék az otthon melegét. Add, hogy a szerető szívek újra egymásra találjanak. Adj az emberek szívébe szeretetet, békét, melegséget. Amen.*

Kedd. – Olyan közel lakunk a Ferences atyák templomához, elhatároztuk anyukával, hogy együtt megyünk az éjféli misére. Láttam rajta, neki is jól esnék velem jönni. Nem is tudom miért, de ez az első éjféli mise, amin én részt vehettem. Kisbárkányban nem volt a faluban templom. Marosvásárhelyen hiába sok templom, messze esett a lakásunktól, és nem tudtam kivel elmenni; más nem igényelte rajtam kívül. Ott sem járkálhattam egyedül az éjszakában.

Itt gyönyörű a feldíszített templom, az ünnepi kivilágítás, ragyogtak a hatalmas fenyőfák. Talán sosem voltunk ennyire közel egymáshoz, meghatódva lépdeltünk hazafelé egymás mellett anyukával. Utána itthon – végre – nagyon jól aludtam.

Délután megint anyukával látogattam meg Csipkay nénit. Itthon van a lánya, Ili, aki Pesten dolgozik. Azt mondta, ott könnyebb állást kapni. Ha tavaszra felmennék, együtt lakhatnék vele. Számomra előnyt jelentene, mert anyu visszamegy Bedére, hogy apám ne legyen egyedül, Pityu is Pestre készül,

be akarja fejezni az aranyműves mesterséget, akkor én maradjak itt egyedül? Itt nehéz álláshoz jutni. Bedére pedig nem megyek vissza, azt már eldöntöttem.

Ma estefelé megint hívott Gizi, hogy menjek be hozzá aludni. Tudom, nagyon egyedül lehet, de ez családi ünnep, itt a helyem, nem a szomszédban, ezért itthon maradtam, és jobban éreztem magam szeretteim körében.

1945. december 30. vasárnap

Születésnapom van! Hiába, vénülök. Mit kérjek a jó Istentől? Csak azt, legyen velem ezekben a nehéz időkben, amíg a sorsom kereke jobbra nem fordul. Másként nagyon nehéz, nem is tudom, mi lesz velem? Olyan bizonytalan a jövőm...

Megérkezett apám. Szegény, olyan fáradtnak látszik. Amíg ő pihenhet, mi Pityuval elindultunk Lucfalvára, ott maradunk Szilveszterre is, anyut nem hagyhattuk volna magára, nem érzi jól magát, ketten viszont jól meglesznek a lakásban.

A ruhám elkészült, most hozták el.

Lucfalva, 1945. december 31. hétfő

Kellemesnek igazán nem nevezhető utazás után, fáradtan érkezünk Pityuval Lucfalvára. Nem tudtuk, hogy Pálfalváról a villamos – az ünnepre való tekintettel – egy órával előbb indult, mint máskor, ezért végig gyalogolhattunk Lucfalváig. Kegyetlen rossz úton dagasztottuk a sarat. Ott töltöttük a **Szilvesztert**. Piroska néniék kedvesek hozzánk. Jól mulattunk este. A vacsora igazi – békebeli, nem érzett rajta a háború nyomorúsága. A gavallérok ugyan nem jöttek el mind, akiket vártak, Pirkó nagy bánatára. Az egyik fiú a társaságból, valamilyen Gyurka, nagyon érdeklődött a lakcímem iránt, de nem árultam el neki. És, szóval, udvarolt – volna.

Éjfélkor szeretettel köszöntöttük egymást a régi és új barátokkal. Én a Himnusz elhangzása után kicsit elvonultam a legtávolabbi szobába és magamban búcsúztattam az óévet: *Búcsúzom tőled, 1945. Itt az év utolsó napja! Megbocsátom minden keserűségét, minden szenvedését. Segített a jó Isten, ez*

az év sem múlt el hiába, még ha súlyos nyomokat hagyott is bennem.

Éjféli: Búcsúszom tőled, 1945!

Itt az újév!

Lucfalva, 1946. január 1. kedd

Nagyon másnapos a hangulat. A vendégek elmentek, mi még maradtunk és sokáig beszélgettünk. Jól éreztük magunkat a kedves régi barátok körében.

Másnap átrándultunk Bede-pusztára, aput meglátogattuk. Nagyon örült jöttünknek. Mondhatom, hamar visszajött Tarjánból. Érdekes, hogy ő itt érzi nyugalomban magát, egyedül. Viszont anyukám szívesen látogat hozzánk, és jól érzi magát városi környezetben. Úgy érzem, nagyon utálhatja Bedét.

Sajnálom, mert nem tudom, valóban jó-e ez apukámnak, vagy csak nem mutatja az ellenkezőjét. Legalább a lakásuk lenne kényelmesebb. Sose gondolta volna szegény anyám, hogy egyszer még földes parasztházban fog lakni.

Holnap visszamegyünk Salgótarjánba; Pirkó is velünk jön. Nagyon marasztalnak, mégsem maradhatunk tovább.

Vendégeink

Salgótarján, 1946. január 4. péntek

Megint itthon! Pirkó velünk jött, vasárnapig marad nálunk. Ha lehet, még akkor sem engedjük vissza. Sajnálom őt, annyira unja Lucfalvát, tudom, szívesen tölti nálunk az idejét.

Délután meglátogattak Szécsényből az „unokabátyám-unokaöcsikém:” Zoli és Feri. Rokoni kapcsolatunkat ugyanis nehezen tudom megfogalmazni, mivel az apjuk az én anyám nagybátyja. Igaz, csak néhány évvel idősebb nála. Ezért aztán ilyen fura közeli rokoni kapcsolat áll fenn köztünk. Örültünk,

mint mindig a társaságuknak. Este héttől együtt mentünk mozi-ba, az „Amerikai sas” c. filmet láttuk, szörnyű unalmas darab.

Szombat. – Az Iparban megnéztük az „*Egérfogót*”. Jól sikerült előadás, mindenki fölvidult. Utána táncoltunk, éjjel két óráig maradtunk. Engem – többek között – táncra kért egy „elvtárs”, aztán meg egy „ruszki” is. Az utóbbi – mondhatom – tisztességesen viselkedett. Egyszóval táncoltunk, de visszagondolva az elmúlt diákéveimre, nem lehet összehasonlítani ezt az estét, a helyszínt, a társaságot azokkal a rendezvényekkel, ahová „valaha” Marosvásárhelyen a szüleimet és bennünket, mint diákokat meghívtak, a jól ismert, kellemes úri társaságba.

A zenekarban egy csinos kis hegedűs játszott, aki minden szünetben igyekezett feltűnően engem figyelni. A lányok figyelmeztettek rá, ami rám különösebben nem hatott.

Fáradtan, de jókedvűen tértünk haza. Örülök, hogy barátnőm jól érzi magát nálunk. Igyekszünk ilyenkor mindig valamilyen jó programot kitalálni, hogy változatosak legyenek az itt töltött napjai.

Vasárnap. – Ma az Acélgyári Olvasóegyletben megnéztük az „*Isten, császár, paraszt*” darabot. Igaza volt Sáríkáknak, hogy nem kellett volna. Egy ismerős fiú ajánlotta, hogy nyugodtan nézzük meg, mert bizonyos részeket már töröltek belőle. De akkor milyen lehetett korábban? Enyhén szólva – nem nyerte el tetszésünket.

Pirkó olyan jól érzi itt magát. Kár, hogy nem tölthet nálunk hosszabb időt.

Salgótarján, 1946. január 7. hétfő

Befejeztem üzleti pályafutásomat. – Bár már hamarabb megtettem volna, még akkor, amikor az első problémák fölmerültek köztünk. Tulajdonképpen nem kellett volna belefogni sem. Elszámoltunk, de nem tudom, hogy a beígért liszt-részemet megkapom-e tőle? Nem értem, Gizi hogyan tudja magában ezeket megemészteni? Igaz, végül a szerződést nem foglaltuk írásba, de szóban megállapodtunk minden részletben.

Így ismerhetjük meg az embereket, nem egyszer saját kárunkra. Jó lecke volt számomra. Persze, az okos más kárán tanul. Ebben a dologban nem dicsekedhetem azzal, hogy értelmesen cselekedtem volna. Én csak azért bíztam benne, mert ő is jár templomba, s azt hittem, ezzel velejár, hogy becsületes legyen. Úgy látszik, nincs mindenkinél így, olyan is akad, akinél ez csak látszat, külsőség.

Délután Piroskával sétáltunk, miközben, a kis hegedüssel találkoztunk. Csizmában volt, és milyen csinos! Most kicsit magasabbnak tűnt. Olyan kutatóan nézett ránk, hogy zavarba jöttünk Pirkóval.

Este a moziban orosz film ment, „*Háború után este 6-kor*” címmel. Milyen más ott a szellem, az emberek, azok a harcias, megkeményedett szívű asszonyok...

1946. január 12. szombat

Anyukával a városi fürdőbe mentem. Szörnyen hiányzik a rendes fürdőszoba. Mikor lesz ismét olyan fürdőszobánk, mint Vásárhelyen volt? A jelenlegiben ugyan van fürdőszoba, de nem tölti be hivatását, mert csak hidegvíz folydogál a csapból. Mosdáshoz a konyhai tűzhelyen nagy fazékban melegítünk vizet, aztán az előszobán keresztül – majd a hatalmas szobánkon át, cipekedve – hordjuk oda a vizet.

Hazafelé találkoztunk az igazi kis zenésszel. Ahogy szembe jött velünk, ráismertem. Nem az, akit séta közben a múltkor láttunk, de van köztük valamilyen hasonlóság. De hát akkor ki volt a másik, és miért nézett annyira? Megírom Pikónak.

Január 15. kedd

Tegnap délután a templomban házfőnök atya tartotta a beszédet és elmélkedést. Szeretem hallgatni prédikációit. Annyira meghatódom közben. Könyvet kaptam tőle, egy francia írótól: „*Nyitott szemmel*” a címe.

Ma Pityuval sokáig fönmaradtunk. Igaza van. Hamarosan megkezdem a tanulást, mihelyt lehetséges lesz, tavaszon leteszem az érettségit.

Szerda. – A könyvet már kiolvastam. Tetszett. Visszavitettem a plébánia-irodára. Sok mindenről beszélünk házfőnök atyával, érdeklődött a családi körülményeim iránt. Olyan vigasztaló, tanácsot ad, ha szükségét érzem. Minden szava megerősít. Arra kért, keressem nyugodtan, bármikor segít mindenben.

1946. január 20. vasárnap

A kongregáció összejövetelen megint beszéltem házfőnök atyával. Szóvá tettem, milyen kilátástalan álláshoz jutnom. Kérdezte, miért nem szóltam korábban?, talán már el tudott volna helyezni. Sajnálom, amiért nem tettem korábban említést erről. Megnyugtatót, gondja lesz rá, és szól, ha sikerül helyet találnia.

Kedd. – Délután olyan hívogatóan szólt a harang, hogy átmentem litániára. A végén imádkoztunk a hadifoglyok szabadulásáért. Annyira felhalmozódott bennem a fájdalom és keserűség, nem tehetek róla. Senkinek se panaszkodhatom. Nekem mindig erősnek kell mutatkoznom otthon is, mert úgyis elég a gond, a bánat körülöttem. Szegény bátyám, látjuk-e még? Mennyit szenvedhet! És Laci? Vajon ő is fogságba került? Csak ez magyarázná a hosszúra nyúlt hallgatását. Végül az egyszer álmomban látottak történnek meg a valóságban is?

Amikor otthon szó esik ezekről a dolgokról, anyukám mindig azt mondja, hogy én nem érthetem meg az ő bánatát, mert Gyugyi a gyereke, csak ő érezhet fájdalmat iránta. És nekem nem testvérem, nekem nem fájhat a távolléte éppen úgy, mint másnak? Nem bírtam parancsolni érzelmeimnek, csak sírtam, zokogtam.

Apukám még mindig nem kapott fizetést. Addig nem tudjuk megvenni a gyógyszert, pedig anyukának arra nagy szüksége lenne. Ezért kellene nekem minél előbb jövedelmező állást találnom, hogy ne lennénk ennyire pénztelenek.

Szerda. – Házfőnök atya üzent, mert kilátásban van egy állás. A részletekért bementem hozzá, mert azt bizony nagy

örömben nem jegyeztem meg. – Milyen áldott jó ember, hogy fáradozik másokért. Egyébként is felajánlotta segítségét, mikor megtudta, hogy nincs pénzünk gyógyszerre. Engem nagyon kellemetlenül érintett, mert én nem úgy gondoltam, de nem utasíthattam vissza a figyelmességét. Kölcsönképpen fogadtam el tőle.

1946. január 26. szombat

Elvittem a felvételi kérvényt a városházára. Kedves ember az elnök. Azt mondta, ha rajta múlna az állás, máris kezdenék, mert szükség volna rám, de föl kell terjesztenie, mivel minisztériumi jóváhagyás szükséges hozzá, ott döntenek ebben a kérdésben, tehát várnom kell.

Visnovszky Laci hívására elmentünk egy táncdelutánra, inkább anyukám kedvéért. Azt mondta, hogy Lacinak rosszul esne, ha nem fogadnánk el a meghívást. Furcsán éreztem magam, mivel Pityun és Lacin kívül senkit sem ismertem a társaságban, idegen arcok vettek körül. Mondhatom, nem éreztem jól magam ezen a helyen, pedig ahhoz képest, hogy nem voltak ismerőseink, eleget táncoltam. Valahogy untam az egészet.

Vasárnap. – *Egy sír a Duna felett* c. könyvet olvasom. Mária Margit nővér élete és naplója. A jó Isten kegyelme által szép és boldog lélek volt. Talán ennek hatása alatt álmodtam én is, mintha a templomban lettem volna. Áldoztam, és olyan határtalanul boldognak éreztem magamat. Mit jelenthet ez? Égi jel? De mire? Talán... arra az életre? Jelt kértem, lehet, hogy erre jött a válasz?

Pártfogóm

Salgótarján, 1946. január 29.

Délután litániára igyekeztem, és Gyugyi hazatéréseért imádkoztam. Felkerestem házfőnök atyát, a tartozásomat vittem neki vissza. Nem fogadta el. Azt mondta, hogy majd más-

képpen fogjuk megoldani. Neki is szüksége van néha irodai segítségre, ha el tudnám vállalni. Örömmel ajánlottam fel, hogy bármikor segítek neki, amikor kell, csak szóljon. Otthon nem tudják, hogy kölcsön kaptam pénzt. Azt is titkolom, hogy járok templomba. Legtöbbször szökve megyek át, amikor itt vannak.

1946. február 2.

Ma meglepetésben volt részem. Levél jött Lacitól! Nem tudtam, örüljek-e vagy ne! Szabad-e ennek örülni? Hogyne lenne szabad! Ha írt, akkor él! Él! Hogy dobogott a szívem, amíg nyugalmat erőltetve magamra, felbontottam. Visszajött és örült a leveleimnek. Hát igaz ez? De válaszoljak-e rá? Próbára teszem az erőmet.

Délután tartottuk a műsoros farsangi délutánt a templom kultúrházában. Nagyon jól sikerült. Utána este tízig táncoltunk. Ki akartam surranni, de nem engedtek el. Ottmaradtam. Nem bántam meg, jól telt az idő, jókedvem kerekedett, amit egy fiú okozott. Úgy szerettem volna tőle szabadulni, de nem sikerült. Követett, mint az árnyék. Minduntalan fölkiáltott, hogy táncolj! Nekem meg folyton a levél motoszkált a fejemben, és magam előtt láttam őt, aki írta.

1946. február 3.

A hír... mindig eszemben van. Igaz? Oh, hogy vártam erre a napra! Sokszor már azt hittem, hogy soha nem jön haza. És most itt van előttem a levele, olvashatom! – Vagy jobb lett volna, ha nem is ír többé? – De hátha nem is érvényes az első házassága? Én nem tudom elhinni róla, hogy csak álmított. Megmondta volna. Még mindig kétségek gyötörnek.

Hétfő. – Nyugtalanul aludtam. Megfájdult a torkom, a térdem is fáj. Este az egyenetlen jégpályán, korcsolyázás közben leestem, ráadásul utána még háttal nekem jött egy fiú. Bizony, érzem a nyomát.

Szeretnék már válaszolni Lacinak, de halogatom.

Csipkay Ilitől kaptam levelet. Ha felmegyek Pestre, könnyebben kapok állást. Azt írja, mióta beszéltünk róla, már kettő is kínálkozott. Ha tavaszig nem tudok elhelyezkedni, felmegyek. Úgysem tart vissza semmi. Az egész Tarjánból semmi mást nem sajnálnék itt hagyni, csak a Ferences atyákat.

Szerdán válaszoltam Lászlónak. Ki tudja, mikor kapja meg? Aztán majd meglátom, mi lesz, nem akarom siettetni az eseményeket.

Tegnap este Sárikával úgy általában a házasságról esett szó köztünk. Elmondta, hogyan történt az eljegyzésük. A templomban, minden cécó nélkül. Így szép az. Mostanában sokszor békítgetem őket, mivel nem nagy dolgok miatt, de folyton összekapnak a férjével. Inkább apróságokon tűznek össze. Mondogatom nekik, hogy jobb lenne békében, szeretetben élni.

1946. február 8. péntek

Tegnap Pityuval együtt mentem a Ferences templom énekari próbájára. Már nem is olyan idegenek. Kevesen vagyunk alt hangúak. Most is Péter atya segített ki bennünket. Olyan vidám mindig, szereti a társaságot, – hisz’ ő is fiatal. Amíg a többiek csevegtek, mi a harmónium mellett tanultuk az éneket. Azt mondta, ha szólok neki, a kedvemért lehozza a tangó-harmonikáját és játszik rajta. A többiek már hallották a játékát, azt mondják, jól játszik.

Visnovszky Laci szerepeket osztott. Megint rendezünk egy vidám estét. A múltkori nem várt jól sikerült. Én is kaptam szerepet. Jóska lesz a partnerem. „*Rövidzárlat*” a címe. Csupa szerelmi jelenet; rá kell vennem az udvarlómra, hogy végre nyilatkozzék.

Anyukámék kocsit küldtek értem, nemsokára indulnom kell. Bejelentettem, hogy sajnálom, de vasárnap nem leszek itthon, próbára se tudok jönni. Egy hétig leszek távol.

Vajon addig kapok-e választ a levelemre?

Most miért sürgős? – kérdem magamtól. Én voltam az, aki a csak késlekedve válaszoltam neki. És mégis. Ha nem jön addig

válasz, akkor többé nem is írok neki. Nem én. Persze, ezt magam se hittem el. Sokszor eszemben van. Így nem is igaz, mert mindig rá gondolok.

Elég későn indultunk útnak Pityuval. Fél úton már besötétedett. Csúf idő volt, esett az eső, a szél az arcunkba csapkodta. A förtelmes sárban a lovak alig bírnak haladni. Lucfálvánál a szegény állatok annyira kifáradtak, azt hittük, nem folytathatjuk tovább utunkat. A nagy part közepe táján egyszerűen kikötöttek, megálltak, és nem akartak továbbmenni. Mindenki leszállt a kocsiról, azt mondták, hogy én maradjak rajta, úgyis olyan könnyű vagyok, ne sározzam be a lábam. Annyira süllyedtek a lovak, alig bírták húzni a kocsit. Én, a szőrme-muffban melegítve, összekulcsolt kézzel imádkoztam. Istenem, segíts haza. Ne engedj itt vesznünk. És megsegített. Igaz, csak fél nyolcra, már korom sötétben, de épségben megérkeztünk. Apukám örömmel fogadott. A rossz úttól, a kocsi rázásától megfájdult a derekam, alig bírtam aludni, de még feködni is nehezen tudtam.

Bede-pusztán

Bede-pusztá, 1946. február 9. szombat

ALIG MÚLT ÖT ÓRA. Apám átment a szomszédba. Kihasz-nálom az alkalmat, és a naplót írom. Istenem! Térdre borulva kérlek, tekints ránk. Lásd szétroncsolt családi tűzhelyünk. A szívem majd' meghasad, amikor látom apám emberfeletti erőfeszítéseit, holott ő is inkább pihenésre szorulna, anyám meg legyöngült testével, betegen, gyenge idegzetével... s Guszti bátyám, szegény, ugyan hol van? Másik két testvérem... nekik is most lenne nagy szükségük a segítségre, hogy elinduljanak az élet útján. Magamról már nem is beszélek, csak azt kérem, hogy hárítsa el előlünk az akadályt!

Vasárnap segítettem anyukának, süteményt sütünk. Igazi tejjel dagasztott kelt tésztát, finom tehéntúróval és barna, de jó selypi cukorral. Apukám kapta egy cukorgyári ismerősétől.

Délután átrándultunk Lucfalvára, én éjszakára, szüleim hozzájárulásával néhány napra ottmaradtam.

Lucfalva, 1946. február 13. szerda

Bedére mentem Pirkóval, elbúcsúzni apukától. Azzal fogadott, hogy levél jött Erdélyből, Ilus néni írta. Érdeklődnek, hogy élünk? Segítenének, ha lehetne, de köztünk húzódik a határ. Azt írja, hogy bútoraink, ruháink, minden, ami ottmaradt, egy román rendőr kapta. – Talán a versei miatt?

Út közben a kutyák majd' szétszedtek. Nem tesz jót nekem ez a séta, éppen nem érzem jól magam, ezért már előre félek az előttem álló hosszú gyalogúttól.

Salgótarján, 1946. február 14. csütörtök

Letelt a szabadságom. Tegnap Pirkó és Marika a nagy sár ellenére elkísért a villamosig. Jól esett, hogy nem kellett egyedül bandukolnom a hosszú úton. Nem kellett sokáig várni, hamar odaért a szerelvény. Pálfalván azonnal kaptunk csatlakozást, félnégykor már otthon voltam.

Szép idő van, süt a nap, itt szárazak a járdák. Jó volt a szüleimnél, azért mégis, itt sokkal jobban érzem magam, örömmel jöttem vissza. Már vannak ismerőseim, sokukkal találkoztam hazafelé. Anyukám jól van, aminek nagyon örülök.

Öt órakor már a kultúrteremben voltam, a színdarabpróbán. Azt hittem, hogy a szerepemet már másnak osztották, de megvártak engem. Az első próba jól sikerült.

Péntek. – Rohannak a napok. Házfőnök atya hivatott, segítettem neki, géppel írtam a hadifoglyok adatait. Délig maradtam az irodájában. A Szív újság egyik cikkében írt az egyház üldöztetéséről. Sajnos, hogy már ott tartunk. Remélem, a jó Isten nem engedi, hogy elfajuljanak a dolgok.

Pityu is eljött az énekkar alakuló ülésére. Azt mondta, hogy Cs. Jóska apostoli munkát végzett. Örülök neki. Remélem, gyakran jön majd ő is velem ide és a templomba is.

Van állásom!

Salgótarján, 1946. február 16. szombat

ÉREZTEM, valami jó történik velem. A tisztiorvos mellé gép- és gyorsíró-t keresnek. Milyen jó, hogy évekig tanultam. Azonnal siettem jelentkezni, és a próbán megfelelttem.

Litánia után egy esküvőt néztem végig, utána színdarab próbára mentem, de a partnerem nem jött el. Már éppen indulni készültem, amikor meglátott házfőnök atya, és megállított a folyosón. Kért, hogy a jövőben is keressem fel és mondjam el, milyen az új állásom. Mindenről érdeklődött. Utána rátért az érettségire. Elmondtam, hogy már a reményeim is szertefoszlottak. Felsoroltam az akadályokat. Megígérte, hogy eljár az ügyemben. Arany ember. Olyan jó tudni, érezni, hogy van valaki, aki törődik a sorsommal.

Pityu jött értem, bemutatam őt is a házfőnöknek. Aztán még tréfált velem, azt mondta: az sem biztos, hogy szükségem lesz érettségire, ki tudja, lehet, hogy jövő farsangra férjhez megyek... és ő fog esketni... Én ebben nem bízom, vagyis abban, hogy addig férjhez mennék!

Este hét órától a moziban láttuk az „*Olajvárost*”. Nem valami léleképítő film, de a kiállítása és a színészek, akik benne szerepeltek, kitűnőek voltak.

Salgótarján, 1946. február 17. vasárnap

Anyukám elmesélte az álmát. Megdöbbenő, de ugyanazt álmodtuk mindketten. Én is azokkal a személyekkel, és eseményekkel álmodtam, mint ő. Vagyis: három levél jött, én közömbösen fogadtam. Egy különleges hivatalos levél volt köztük, fehér borítékban, Lacitól (?). A bekezdésben nagyon körülmenyesen írt, de lehetett belőle a lényegre következtetni. Szóval: feleségül kért.

Anyu pedig – hogy jutott eszébe, álmában – de Rostár Lacit, a templom kántorát látta zongorázni, nagy, hosszú ujjjaival. Amikor ezt megjegyezte, azt a választ kapta, hogy Katókának,

mármint nekem is olyan ujjai vannak... De ekkor már nem Rostár volt az, aki beszélt, hanem az én Lászlóm. Aztán a sarokban egy nagy lángoló szív szinte világított, de hogy kié, azt anyuka nem látta álmában.

Érdekes az egészben, hogy egyszerre álmodtunk Lászlóról. Pedig most nem gondoltam rá. A mai misét érte ajánlottam föl.

Már második napja járok hivatalba, naponta félháromig tart a munkaidőm. Kedves, udvarias ember a főnököm, a tiszti-főorvos.

Délután pedig színdarab-próbákra járok. A partnerem még mindig beteg. Lehet, átadják másnak a szerepet, mert így nem tudjuk begyakorolni.

1946. február 23. szombat

Tegnap Piroska toppant be hozzánk, épp' jókor, mivel több alkalom kínálkozik a szórakozásra. Ma este az acélgyári olvasóköriben kerül színre a *Patyolat kisasszony*, holnap pedig a templom kultúrtermében farsangi délutánt rendeznek.

Naponta reggel kilencig itthon foglalatostokodom a háztartásban: takarítok, és előkészítem a főzést. Már nincs itt anyuka, nekem kell a finom ételeket előteremtenem.

Erzsókéval a szegény gyermekek javára gyűjtünk.

Ma délután tartották az utolsó szerep-próbát, mondhatnám azt is, hogy így együtt a partneremmel, az elsőt. Nem tudom, hogy állunk majd ki holnap a színpadra? Jóska végre meggyógyult, de ma kapásból olyan szöveget mondott, talán jobb kifejezés erre, hogy hasból, amire alig tudtam valamit válaszolni.

Este megnéztük a *Patyolat kisasszonyt*, igazán nagy élvezettel, mivel kitűnő színészgárda szerepelt benne. Csak a helyünkkel történt valami gond, elfoglalták, és másikat jelöltek ki számunkra, ahonnan nem láttunk jól. Utána ottmaradtunk táncolni. Sárika volt a háziasszony. Kellemesen töltöttük el az estét, örülök, hogy Pirkó jól érezte magát. Elég korán hazajöttünk, mivel Sárikáék a kicsi miatt nem maradhatnak el

sokáig. Elkísértük őket; már éjjel két óra körül járt, mire ágyba kerültünk.

Salgótarján, 1946. február 24. vasárnap

Szerep. – Nagy napra virradtunk. Izgalommal vártuk, hogyan fogunk szerepelni. Kimerítő hét maradt mögöttem. Gazdasszonykodni is kellett, tegnap kifliket, pereceket sütöttem, hiszen vendégünk van, Pirkó barátnőm.

Az előadásra nagyon sokan érkeztek. Azt hittem, hogy ez egy zártkörű rendezvény lesz, ezért meglepett a nagy tömeg, alig fértek el a teremben. A kék új ruhámat öltöttem magamra, teljesen simán, csupán egy kis virágdísszel. A nagy izgalom ellenére jól sikerült az előadás. Magam is csodálkoztam azon, hogy teljes nyugalmat éreztem, amikor a színpadon, Jósikával szemben, egy fotelban ülve, elkezdem a szöveget: „*Péter: Maga mindig ilyen komoly?*”

A darab végén sokan gratuláltak a „*nagy alakításhoz!*” Egyébként a szerelmi jelenet ellenére, szolid és kifogástalan a darab, remélem, senki nem talált benne semmi kivetnivalót.

Később kezdődött a tánc. Kellemesen telt az idő, és remélem, Pirkó itt is jól érezi magát. Szeretném, ha neki az itt töltött idő emlékezetes maradna, hiszen Lucfalván nincs lehetősége szórakozásra.

Találkoztam egyik osztálytársammal is, gyakran fölért táncolni. Remekül vezet.

Ilyenkor – ha sokan összejevünk – szeretem figyelni az emberek viselkedését, azzal szórakozom, hogy olvasni próbálok a gondolataikban.

1946. február 26. kedd

Tegnap este a moziban „*Krisztina királynő*” került színre, gyönyörű film, Greta Garbó alakította benne a királynőt. Milyen szép, beszédes szemei vannak.

Ma délelőtt sok munka várt rám a hivatalban, már jól belejöttem a munkába. Pirkó elém jött, be akartam neki mutatni a főnökömet, amikor kisült, hogy ismeri dr. Kenyerest.

1946. február 28. csütörtök

Vége a mozgalmas időszaknak, kicsit nyugodtabbak a napjaim. Pirkó elment, hiába marasztaltuk. Délután Visnovszky érkezett anyukához tiszteletét tenni. Megígérte, legközelebb az édesanyjával együtt jönnek, mivel ők már régebből ismerik egymást.

Választ kaptam Lászlótól, elég lassan jár a posta, mert a levele 15-iki keltezésű. Azt írja, jobban érezte magát Marosvásárhelyen, mint Ausztriában; angol hadifogságba került, s onnan nem írhatott, nem tudta, hová költöztünk menekülésünk után, ugyanis amikor eredeti lakhelyére megérkezett a levelem, az új lakcímmel, már nem volt otthon.

Ma Pityu szakácskodott. Mondhatom, remekelt, jeles érdemjegyet kapott érte. Ebéd után Mancsi néni látogatott meg. Litánia után sétáltam, enyhe, szép időben, már kellemesen melenget a tavaszi napsugár.

1946. március 1. péntek

Gyönyörű tavaszi napra ébredtem, a hivatalban nyitott ablak mellett dolgoztunk. Délután Mancsi néni együtt jött hozzánk látogatóba Csipkay nénivel.

Amikor elmentek, levelet írtam Kucikának, a január 27-i levélre válaszoltam, amit csak a napokban kaptam kézhez. Mondhatom, mostanában „*milyen gyorsan*” jár a posta! Olyan jó érzéssel tölt el, ha hírt kapok onnan, ahol olyan boldog voltam.

Délután kóruspróbára indultam, már szépen haladunk az új darabokkal. Onnan moziba mentem Pityuval, egy francia filmdráma ment, az „*Örvény*”. Öszintén szólva, nem voltam tőle elragadtatva; tele gusztustalan jelenetekkel, amelyek nyugodtan kimaradhattak volna belőle. És az első sorokban ülők reagálása az ilyen jelenetekre, – kritikán aluli. Micsoda különbség van az emberek modora között, ha összehasonlítást teszek a vásárhelyi mozilátogatók és az itteniek között!

1946. március 3. vasárnap

Bandi épp' jókor érkezett haza, mert csomagot akartunk küldeni neki. Süteményt és pogácsát sütöttem, amiből vittem kóstolót külön-külön csomagolva a kedves „testvéreknek” is. Kértem Péterkét, hogy az egyik kis csomagot adja át a főnökének.

Délután megnéztük a gyerekek előadását, Bella is utánam jött Pityuval. Este megint hármásban mentünk moziba, a „4 toll” c. filmet láttuk. Tetszett.

Hétfőn megegyeszer színre került a darabunk egy műsoros délután keretében. A visszhang az, hogy az előzőnél is jobban szerepeltünk. Megint megtelt a terem. Péter atyával sokáig beszélgettünk. Megköszönte, és igen finomnak minősítette a sütemény-kóstolót.

A táncdélutánon kellemesen éreztük magunkat. Örülök, hogy most már Pityu mindig velem tart.

Kedden egy ismerős család hívott baráti összejövetelre. Éjfélig jól éreztem magam, utána már inkább hazajöttem volna, de mindig eldugták a kabátomat. Fáradtnak éreztem magam, nem is akartam táncolni. Csak a társaság kedvéért maradtam még. Hajnali ötkor kerültem ágyba. Ezzel zártuk a farsangot. Már kezdtem unni, olyan zajos volt, bevált a mondás, hogy jóból is megárt a sok.

Hamvazószerda. – Alig aludtunk valamit, álmosan mentem a hivatalba az éjszakai mulatozás után. Berekedtem. Délután Bellával énekkari próbára siettünk, de nem sok hasznomat vették, mivel a torkomon nem jött ki hang.

Végre, megérkezett anyuka. Már nem beteg apu sem, hál' Istennek meggyógyult.

Fodrászhoz mentem, ahol borzasztóan felmentek az árak, a dauer 900.000 forintba került. Majdnem az egész havi fizetésemet elköltöttem rá!

Szétfejtettem a kabátomat, talán majd jobban néz ki visszájára fordítva, mint így, kopottan.

Gondok az irodában

Salgótarján, 1946. március 11. hétfő

Néhány napja már gyönyörű tavaszi idő köszöntött be. Olyan jó sétálni, érezni a szelíd napsugár simogatását. Viszont ma az irodában rengeteg munka várt. Hét pár házasulandónak kellett elkészíteni, kitölteni a többoldalas nyomtatványokat, ellenőrizni az iratait és az adatokat, ami mind az én feladatom. Ma kellett megírnom a részletes védőnői jelentést is. Meglátogatott családkunk régi kedves barátja, dr. Nádasdy.

Főnököm telefonon hívta a városházát, az ügyemben érdeklődött. Az illetékes hivatalvezető arról tájékoztatta – mivel a tisztiorvosi hivatal oda tartozik – hogy nem tudnak véglegesíteni engem, inkább onnan helyeznének át munkaerőt, mint hogy újat alkalmaznának. Át is küldtek valakit, aki nem tud gépelni, pedig itt éppen elég iratot kell géppel írni, vagy nyomtatványokat kitölteni. Ezért a főnököm úgy döntött, továbbra is alkalmaz saját zsebére, és olyan arányban emeli a fizetésemet, ahogyan az övé növekedik. Arra kért, ha ez nekem megfelel, maradjak.

Elhatároztam, hogy személyesen fogom fölkeresni a polgármester „elvtársát”. – Ha ez az állás mégsem tartható, akkor beszélek Erzsóka férjével, aki ismeri a munkámat, szívesen fölvenne az irodájába. Azonban várok még, nem sietem el a dolgot.

Itthon vigasztaló levél várt, Lacitól. A jó Isten sohasem hagy el. A szomorúság mellé mindig ad örömet is. Olyan kedvesen ír... oh, Istenem, add, hogy jó vége lehessen ismeretségünknek.

Salgótarján, 1946. március 13. szerda

Elvittem a háncs-mintákat a kultúrterembe, ahol találkoztam házfőnök atyáival. Láttam, hogy tétovázom, és valami mondani-valóm lenne, ezért megállított és rákérdezett. Említettem a levél tartalmát. Csak annyit mondott, hogy ismerem a véleményét, de nem szólhat bele, mert ez mindenkinek a legbensőbb

magánügye. Én pedig pont azt kértem tőle. Megígérte, hogy levélben fölkeresi az ottani plébánost, ha úgy gondolom, megtudakolja, tartottak-e egyházi esküvőt. Kérdezte, hogyan áll köztünk az ügy? Én őszintén válaszoltam, hogy nagyon komolyra fordult a dolog.

1946. március 17. vasárnap

Otthon disznóölést tartanak, de sajnos, a nagy sár miatt nem mehettünk haza Pityuval.

Délután Bella látogatott meg. Elmesélte menekülésük történetét. Az ő élete is akár egy regény, mint a miénk. Én is elmondtam az átélt viszontagságainkat. Már sötétedett, amikor elment. Alig kísértem ki őt, Visnovszky jött, aki estig maradt nálunk. Magával hozta a verseit. Beleolvastam, szép verseket ír, legalább is nekem tetszenek. Néhányat kimásolok a kötetéből. Erre nem került sor, mert legközelebb hozott nekem is egy példányt, ami még ma is ott áll a könyvespolcomon.

1946. március 20. szerda

Tegnap kóruspróbára mentem. A szükséges anyagnak a felét már megtanultuk, azt hiszem, jól haladunk. Húsvétkor állunk először nyilvánosság elé.

A hivatalban állandóan rengeteg munka vár rám. Hétfőn például 14 házassulandó pár anyagát kellett feldolgoznom. Már elkezdtem azt a rendszert, hogy ezeken a napokon korábban járok be, mert ennyi munka a hivatali időbe nem fér bele.

Piroska és Miklós bácsi látogatott meg, de csak rövid ideig maradtak, mert gyalog kellett visszamenniük. Pirkónak hosszú vakációja lesz, csak április 1-jére kell visszamennie. Ígérte, hogy jövő héten eljön hozzánk látogatóba.

Bandinak csomagot küldök. Nem tudom, miért nem ír? Talán rossz a félévi eredménye? Szegény, nagyon sajnálnám ezért. Neki sem tett jót az iskolaváltás, meg az egy év kihagyás, nem beszélve a szűkös zsebpénzről.

Délután ötkor kezdődött a „háncs” tanfolyam. Egy táskát kezdtem el, hazahoztam, itthon is foglalkozom vele. Talán

jövő héten már készen visszavihetem. Ki tudja, talán hasznát veszem, ha ezt is megtanulom.

Megint ígértek újabb könyvet, a „*Magdolna*” olvasását abbahagytam, annyira szörnyűnek találtam. Ha tehetném, elégetném minden példányát. És én még csak az első kötetet olvastam. Mi lehet még a további kettőben? Ha ez a modern írás, akkor én – köszönöm – nem kérek belőle!

Lelkigyakorlat

Salgótarján, 1946. március 21. csütörtök

ÜNNEPELÜNK – NAPLÓM! Ma kezdődött a lelkigyakorlat. Minden évben vártam. Az iskolában leginkább azért, mert három nap iskolai szünetet jelent, addig sem kellett tanulnunk!

Azonban legutóbb, 1944-ben a lelkigyakorlaton valami nagyon megfogta a lelkemet. Akkor a középiskolában egy Minorita tisztelendő atya, mint vendég előadó vezette az elmélkedéseket. A nevére sajnos nem emlékszem, pedig aláírta a kis füzetkémet, ami menekülésünk közben eltűnt.

Most örömmel készülök az elkövetkező napokra. Lehet, hogy nem leszünk olyan sokan, mint az iskolában, ahol kötelező volt a részvétel. Itt ugyan nem ismerjük egymást, de az nem baj. Bella nem jön, mert délután irodába jár, így nem lesz ismerőszám. Elhatároztam, hogy jegyzetelni fogok. Íme a vázlat:

1. Elmélkedés

Miért vagyunk a világon? – Miért élünk? – Utasok vagyunk. Egy cél felé törekszünk, az örök boldogságot elérni. (Saját véleményem: igaz, nem sokan, legalább is, nem tudatosan).

Örök értékek: Isten és az emberek lelke. Az anyag múlandósága. Nagyon tetszett a következő vers, ezért itt megörökítem.

Verni kezdem az aranyhidat

Mécs László verse

Megkérdeztem a fecskéket, fülemléket: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem a vágyakat, virágokat: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem a folyókat, viharokat: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem a kacagó tavaszokat: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem a jégpáncélos teleket: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem a Napot, Holdat, csillagrendszereket: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem a bölcseket, eszméket, vallásokat: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem a rózsaszínű bölcső-csónakokat: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem a fekete koporsó-csónakokat: miért?
Azért jöttünk, hogy tovatűnjünk.
Megkérdeztem végül az Istent
Én nem jöttem, és nem megyek,
Én nem voltam és nem leszek: én Vagyok.
Mi vár itt énréám?
Bölcső-csónakon jöttem, koporsó-csónak vár rám.
Eszmék emlőin nőttem, ereimbe csempészték az elmúlást.
Tavaszok voltak pajtásaim, viharokkal cimboráltam.
Nem akarok elmúlni a cimboráimmal.
Kapaszkodnám a fecskék szárnyába,
de a fecskék tovatűnnek.
Megnyergelném a fiúk nyihogó tombolását,
de a fiúk tovatűnnek.
Lányok bimbózó bájain tutajoznék,
de a lányok tovatűnnek.
Mi vár itt réám?
Aranyhidat verek hitből, reményből, szeretetből.
Az elmúlás erecskéi, csermelyei, folyói felett,
tavaszok, eszmék, filozófiák felett,
emberek, Nap, Hold, csillagrendszerek felett,
az elmúlástengere felett.
Aranyhidat verek Ahhoz,
aki nem jött, és nem megy,
aki nem volt és nem lesz, – aki Van!

Igen, minden tovatűnik, minden elenyész, elporlik, elszáll, ami anyag. Saját megjegyzésem: eszembe jutott egy német dal: *Es geht alles vor über... (Minden elmúlik egyszer...)* Az emberből egyedüli, ami maradandó, a lélek. Ezért értékeljük nagyra a lelkünket. Törődjünk vele, ne hanyagoljuk el, hiszen csak ennyiben különbözünk az állatoktól. Törődjünk a lelkünkkel. Gyűjtsük a lelki értékeket, addig, amíg nem késő.

Építsünk magunknak aranyhidat hitből, reményből, szeretetből. Az idő elmúlik. Nem mindegy, mivel töltjük el. Nem mindegy, mit beszélünk, mit teszünk.

A lemaradt utas példája. Vigyázzunk, ne járjunk úgy, nehogy lekéssünk a Mennysország felé vezető vonatról, mert akkor örökre lemaradunk.

1946. március 22. péntek

2. Elmélkedés

Krisztus szenvedése. 1900 éve. Az áruló csók... 30 ezüst-pénz. Péter apostol fogadkozása, aztán mégis megtagadja Jézust. Nem értették meg a zsidók, ellenségei lettek. Poncius Pilátus pedig meggyőződése ellenére a nép követelésére ítélte el őt.

A közömbös emberek. – Középkor eretneksége, – a rómaiak és a ma modern embere.

Nem akarták, és nem akarják Krisztus elvei szerint berendezni a világot. Pedig nélküle hiába keresik, kutatják a békét, mert az csak az ember szívéből fakadhat.

Az ifjúság a szabad életet, élvezeteket hajszolja. Mindenütt keresik az örömet, csak ott nem, ahol igazán megtalálnák.

De mindig voltak Veronikák, akik kendőjükkel siettek a verejtékező Krisztushoz. Voltak bűnbánó Magdolnák, jeruzsálemi asszonyok. De nem utolsó, hanem elsősorban ott van Szűz Mária, aki mindvégig kitartott a szenvedő Jézus mellett.

Ma is akadnak ilyen emberek. Tartozunk mi is közéjük. Akarjunk odatartozni.

Andalúziában, az örök tavasz hazájában szálló legenda:

„Mária könnyei gyönggyé változtak, és ott ragyognak ma is az égen, ezek a Tejút csillagai.”

Eszközeink: önmehtagadás, szenvedés, Krisztus megvallása. Vállaljuk inkább a megvető megjegyzéseket, például azt, hogy ha ránk azt mondják: bigott. Nekem ugyan nem szégyent, hanem örömet jelent, ha valaki rám célozva ezt a jelzőt használja. Ismerem a „bigott” szó jelentését: bei Gott-ból származik, bei’ Gott a valódi jelentése, vagyis: Istennél. Nekem öröm, ha oda eljuthatok.

Áruló csók, bűnbánó csók és a szeretet csókja. Melyiket válasszuk magunknak? Csak az elsőt ne! – Sempler fidelis! Lebegjen szemünk előtt mindig.

1946. március 23. szombat

3. Elmélkedés

Hogyan szeret bennünket a jó Isten? A tékozló fiú esete, aki elhagyja atyját, utána mégis visszatér megtörten, fáradtan és csalódottan. Atyja mégis visszafogadja, szeretettel, örömmel látja otthon a megtérő, megtévelyedett fiát.

A bűnös: lelki halott, aki halálos bűn által elveszíti Isten kegyelmét. A szerető, jóságos Isten kész megbocsátani. Az Úr Jézus mindig várja a megtérő bűnöst az Oltáriszentségben. Milyen nagy kegyelem, mily nagy szeretet!

Mikor a bűnös rádöbben arra, hogy rossz úton jár, akkor ér el hozzá a kegyelem első sugara.

„Sursum Corda!” Fel a szívvel! Tegyük minden nap valami jót. Bármilyen csekélységet, valami pozitívumot, de kitartóan, bűneink ellen! Így tudunk könnyebben küzdeni a rossz szokásaink ellen!

Imádság:

„Mindenható Istenünk! Te, aki a szívekbe látsz, látod a sok jó elhatárolást. Most, a lelkigyakorlaton a szentbeszédnek által felújítottuk ezeket, kérünk, ne engedd, hogy csupán elhatárolások maradjanak. Engedd, hogy a Te dicsőségedre, valóra váljanak.

Add meg szívünknek azt az örömet, hogy mi is lelkeket menthessünk. Hogy azoknak is, akik nem voltak jelen a szentgyakorlaton, átültethessük szívükbe az elvetett magot.

Kérünk, édes jó Istenünk, áldd meg lelki atyánkat, köszönetünk és hálaunk jeléül engedd meg, hogy munkája ne legyen hiábavaló. Engedd, hogy még sok-sok lélekben gyullassza fel Irántad a szeretetet, és ez által legyen boldog.

Amen”

A lelkigyakorlatot vezette: Péter Richter Regalát ferences atya, akit kértem, írja alá személyesen a vázlatomat, és a kézírása a naplómban benne van.

Péter Ofn s. k.

1946. március 24. vasárnap

Mise után otthon sok tennivaló várt rám. Sütés, főzés, a lakásban rendrakás. A sütemény olyan jól sikerült, hogy Mancsi néni jeles osztályzatot adott rá. Pedig ez volt az első hájas tészta, amit valaha is készítettem, s ráadásul még leírásom sincs hozzá, csupán emlékezetből állítottam össze.

Pityu délben ibolyacsokorral állított be, engesztelésül azért, mert késett; sokáig elhúzódott a déli mise. Délután a plébánia-

Pityu bátyám

irodában kicsit szóra-koztunk a kongregációs összejövetel után. Péter-ke, pardon, atya, lehozta a harmonikáját, és eljátszott nekünk néhány dalt. Megtanultam a Rózsafakadást, azóta az cseng a fülemben. Utána még bementem a hivatalba, nem dolgozni, hanem apukának legé-peltem egy színdarabot.

Később találkoztam Sárikával, jót sétáltunk együtt. Pityu elmjött. Marosvásárhelyről esett szó, de már nem is szeretek rágondolni, arra a gond nélküli, békés diákéletre, mert ez a téma mindig nagyon felzaklat.

Otthon kipihenhettem a napi fáradalmaimat. Most meg mi jut nekem, folyton ezen rágódom: csak gond, meg munka, amit meg se fizetnek. Soha nem hittem volna, hogy ilyen nyomorúságosan lehet élni. Ha nem tévedek ide a közeli templom mellé még tavasszal, nem is tudom, mi lett volna velem, mert ezt csak így tudom elviselni, imádsággal, de amellett is csak nagyon-nagyon nehezen...

1946. március 26. kedd

Pirkóék élém jöttek a hivatalba. Otthon Bella várt, nemso-kára megérkezett Apuka is. Elég későn szabadultam az irodából, itthon sok vendég fogadott. Későre járt az idő, mire elkészült az ebéd.

Délután énekpróbán azzal fogadott Csanádi igazgató, hogy találkozott Pirkóékkal, és rólunk beszéltek. Előbb nem tudta hová tenni emlékezetében a Finta nevet, pedig ismerősnek tűnt neki, aztán rájött, hogy apámmal már régen ismerik egymást.

Ma Péter atyával találkoztam, arra kértem, adja ide nekem azt a Mécs László verset, amit a lelkigyakorlaton felolvasott. Elhozta a verseskötetet, abból írtam át a naplómbe, hogy örök emlékül megmaradjon, mert nagyon tetszett. Lapozgattam benne és több verset kiírtam még belőle.

Szerdán háncs-tanfolyamra mentem, egy kislány, Dudi segített nekem előkészíteni a munkadarabokat. Olyan helyes gyerek, mint mi lehettünk diákkorunkban, mindenben olyan jókat kacagott. Eszembe jutottak a régi szép idők, amikor mi hárman osztálytársak: Hatházy Kati, Bartha Aranka (Kicsi), és én jó barátnők voltunk. Itt is vannak már ismerőseim, de olyan igazi, közeli barátság rajtuk kívül senki mással nem szövődött. És nekem ez nagyon hiányzik. Azt hiszem, a legrosszabbkor szakadtam ki az ismert baráti körből. Még mindig

fáj, ha rá gondolok. Pityuval tervezzük, ha lehetőség nyílik rá, tavaszon elmegyünk Erdélybe, és fölkeressük a barátainkat.

Pénteken későn végeztem a hivatalban. Utána ki kellett mennem a Luby-telepre, ott varrják a ruhámat. Hosszú sétát jelent oda- és vissza, mire hazaértem, kicsit megkésve érkeztem a plébánia hivatalba. Ugyanis megbeszéltük, hogy segítsek az irodai munkában Házfőnök atyának, de közben hozzá kezdett, azt hitte, valami közbejött és nem mehetek. Olyan jó volt vele beszélgetni. Mindig felüdülést jelent, szeretem a gondolatait hallgatni. Olyan tapintatos, mindig tudja, mit mondjon, és mit hallgasson el, nehogy megbántson valakit. Mikor végeztünk, átadott egy levelet, hogy olvassam el. Megérkezett neki a válasz Lacival kapcsolatban! Csak annyi volt benne, amiről már szó volt köztünk korábban, mégis nagyon letört a hír.

Jó lenne a jövőbe látni

Salgótarján, 1946. március 30. szombat

REGGEL nagyon korán kellett fölkelni, mert apuka hat óra előtt indult. Nem feküdtem vissza, hanem felmostam a nagyszobát, mert szörnyen nézett ki a régi padló. Időben elkészültem, rendbe szedtem magam, és úgy mentem a hivatalba.

Délután Sárika kérésére én vigyáztam a kicsire, mert egy rokon temetésére mentek. A babakocsit tologatva sétáltam. Édes kicsi baba, már kezd „beszélgetni” – csak legyen, aki megértse. Amikor visszajöttek a temetésről, csatlakozott hozzám, és együtt még sokáig sétálgattunk. Ahogy hallgattam a beszédjét a családi életükről, elképzeltem, hogy mi lesz majd velem? Szeretnék a jövőbe látni!

Annyira megváltozott minden körülöttem. Mi lett abból, amit korábban elképzeltem? *Mint apukánál, nálam is másodízik minden. Másképpen történnek velem az események, mint ahogyan valamikor elképzeltem.* Neki az első világháború törte ketté az életét. Egyenesen a diákpadból került a

frontra, de ő legalább megkapta a diplomáját. Hét évig katonáskodott... Utána hogy folytathatta volna tanulmányait műszaki vonalon, amikor távol az otthonától, a létfenntartásáról kellett gondoskodnia.

Mérnöknek készült, mégis tanító lett, mégis, ezen a pályán is kimagaslóan teljesített. Jó tanító lett belőle, kiemelték tanulmányi felügyelőnek Nógrád megyében, utána Marosvásárhelyen is. Igaz, apám élete úgy-ahogy rendeződött. Anyukámmal jól megvoltak. Aztán jöttek a nehéz idők, a családi gondok...

Anyukának hasonlóan menekülnie kellett a Felvidékről, férjhez ment egy idős gimnáziumi tanárhoz, akitől Guszti bátyám született. A férje beteg volt, és hirtelen halt meg. A gazdasági válság következtében minden vagyonuk elűszott, amit Guszti az apja után örökölt volna: Két bérház Budapesthez közel, és a Bankban egy kisebb vagyon pénzben...

Most meg a szép és kényelmes otthon miatt Bede-pusztán egy mázolt padlójú odúban él, szegényesen, könyöradományból összeszedett holmik között...

És az én célom, az álmaim: „*Finta Katalin divattervező művész!*” Hol van már ez? Az *én, és testvéreim terveit a második világháború törte ketté.*

Most hasonló cipőben járunk, mint ők annakidején. Pityu líceumban kezdte, mérnöki pályára készült, de az iskola változott, átalakult tanítóképzővé. Még szerencséje, hogy Marosvásárhelyen megkaphatta a diplomát mielőtt menekülnünk kellett. Időközben aranyművesnek képezte magát. Úgy látom, hogy egyévi tanítás után szívesebben él „nyugalmazott” tanítóként és kedvtelésből végzi az aranyművességet.

Bandi öcsémnek milyen más diákélet jut most, nem olyan gondtalan, mint nekünk, Marosvásárhelyen. Ő ismét internátusban „egyházás” ágyneművel, távol az otthonától él, szegényesen ellátva, egyetlen viseltes ruhában. *Alaposan megfizetjük mi ezt a nagy „szabadságot”, amit számunkra rendelt az élet.*

És szegény hadifogságban sýnlódd Guszti bátyám! Vele mi lesz? Esküvő, boldog házaseset helyett: szeretteitől, hazájától távol, rabságban sýnlódik!

S mégis, amikor hazafelé tartok valahonnan és felnézek a kis templom tornyára, mintha a világoskék égből a Jóisten biztató mosolyát látnám. Egyszer talán csak vége lesz a szenvedéseknek, megpróbáltatásoknak, és ránk ragyoghat Isten éltető napja.

Visszapillantás

1946. április 2. kedd

Elovestam a korábbi naplómát, amit Marosvásárhelyen írtam. Milyen jó dolgunk volt még akkor, ott. Kényelmes, szép otthon, viszonylag gondtalan élet. Iskola után a Maros-part, séták, csónakázások. Amikor benne éltünk, nem is tudtuk, milyen kellemes, szép az életünk, mert mindenki vágyódik valamire, valamivel többre.

Milyen semmi egy ember a sok között, a tömegben, és mégis, milyen nagy lehet önmagában. Mennyi minden történik egy életen át mindnyájunkkal...

Nem kell sokat keresgélni, például milyen érdekes lehet egy film vagy könyv témáját, egyszerű, mindennapi ember történetét megírni, a gondolatait, érzéseit, küzdelmeit, örömet-bánatát sűríteni egy filmszalagon, vagy könyv lapjaira rögzíteni. Ha értenék hozzá, ilyenekkel foglalkoznék legszívesebben. *Nem is lehet olyan rossz pálya egy íróé.* A saját gondolatait beleszőni egy igaz, megtörtént eseménybe, és a szép, helyes nézeteivel megfogni az olvasó- vagy mozilátogató lelkét, érdeklődését.

Megint elkalandoztam. Pedig ma azért vettem kezembe a naplómát, hogy végiggondoljam a múltat.

Szegény szüleim: életük nehéz, szorgalmas munkája, a szép, kedves otthonunk hová lett? Csak egy szép álom maradt belőle mindnyájunknak.

Eszembe jut: mennyit küszködtek, dolgoztak értünk. Néha nem értem, miért olyan türelmetlenek, idegesek. Sok viszonytagságon mentek keresztül. Jobb sorsot érdemelnének, de ki ismeri a Jóisten gondolatait, hogy mit, miért tesz?

Amikor megszülettem, itt a Cserhát és Mátra nyúlványai árnyékában, abban az icipici faluban, mennyi reménység ébredhetett szüleimben. Mennyi álom, ábránd szövődött körém, az eljövendő életemhez. Nagyon örültek nekem, amikor megszülettem, hisz' két fiú után egy kislány érkezett a világra. Arra gondolhattak, hogy békeidő következik, és nekem már jobb életem lesz. Vajon mit vártak tőlem?, aztán csalódtak-e bennem, a várakozásukban?

Boldog kisgyermekkoromat ott éltem a faluban. Minden bokrot, berket, forrást ismertem a környéken. Ünnepek számított, amikor Lucfalváról átjött hozzánk az evangélikus pap a családjával, velünk szinte egykorú gyermekeivel, Gyurkával és Piroskával. Vagy amikor Szécsényből eljöttek unokatestvéreim, Pali, Zoli és Feri. Micsoda felejthetetlen kirándulásokat, játékokat rendeztünk ilyenkor! Persze, én is a fiúkkal együtt másztam fára, fapisztollyal lövöldöztem, métáztam. Ha meguntuk a harcot, elő a labdával, majd a babákkal, amivel úgy játszottak a fiúk is, mint mi, a lányok.

A szomszédban lakó gyerekekkel jártuk a mezőt, mentünk velük libát őrizni, testvéreim kígyót-békát fogtak, amikkel engem a világból ki tudtak volna üldözni.

Portyázásainkon az uzsonnára helyeztük a fő hangsúlyt. Óriási karéj kenyérrel (a nagy, 2-3 kilós, kerek formájú, kemencében sült kenyeret kell itt érteni), és szalonnával indultunk útnak.

Máskor a kertben, a nagy ribizlibokrok alatt rendeztünk be nyári lakot magunknak. Oda hordtunk ki mindenféle játékot, kártyát, sakkot, dominót, olvasnivalót. Egyszer tavaszon fedeztük föl, hogy a Pajtás gyermekújság ottfelejtett egész évfolyama elázott a sárban-fagyban.

Aztán véget ért a gondtalan kisgyermekkor. Bentlakásos iskolába (internátusba) kerültem. Eleinte nagyon furcsa volt megszokni, hisz’ addig alig mozduktam ki a kicsi faluból. Minden újdonságnak számított nekem.

Emlékszem, milyen félszegnek éreztem magam idegen környezetben, városi lányok között. Egyszer, talán az első napokban történt, a parkban találkoztam három „*nővel*”, akik velem szemben jöttek vidáman csevegve. Én nagy tisztelettel „*kezicsókolommal*” köszöntem nekik. Aztán kisült, hogy ők nálam csak néhány évvel idősebbek, magasabb osztályba járnak. Gondolom, jót nevetettek magukban a két, nagycopfba font hajú, vézna gyereklánykán.

Aztán megszoktam azt a kisvárost, de soha nem szerettem ott lenni. Csendes, komoly kislány voltam, megszerettek az osztálytársaim. Lassan beletanultam az ottani életbe.

Borzasztó naiv lehettem. Egyszer kezembe adtak egy ún. „*gyónó füzetet*”. Azt se tudtam, mit jelent az. Mit felelhetek én azokra a kérdésekre, például: hogy hívják az ideálját? Vagy: hányszor csókolózott? Kedvenc színészei? Mindez olyannak tűnt előttem, mint amit kínai nyelven írtak. Tény, hogy ezek a fogalmak előttem még teljesen ismeretlenek, még ilyesmin nem estem át, mozit se láttam addig, kívülről sem.

Ezért, hogy ne nézzenek annyira naivnak, nagy fölényesen feleltem a kérdésekre, találomra válaszolva valamit. *Ilyen voltam én, akkor!*

Amikor visszakaptuk Erdély egy részét, végre apám is hazamehetett Erdélybe, előbb legalább látogatóba... Őt kérésére áthelyezték Marosvásárhelyre, 1940. december 25-én, István napján, éppen névnapján kaptuk kézhez az örömhírt. Ennél kedvesebb, értékesebb ajándékot sohasem kaphatott volna, mert családunk gondjai megoldódtak. Egyszerre érkezett a két kinevezés, Guszti bátyámat Királyhágó mellé, Barátkára helyezték, aki szintén nemrég’ kapta meg tanítói diplomáját.

Addig tanítói álláshely hiányában, Losoncon a siket-néma intézetben helyezkedett el nevelőként.

Pista bátyámnak sem az volt az elképzelése, ahogyan a sorsa alakult, mivel ahol tanul, az iskola változott meg. Líceumban kezdte, ahonnan mehetett volna a műszaki egyetemre, de mire végzett, tanítói oklevelet kapott.

Úgy látszik, hogy csak Bandinál nem fordult elő ilyen gond. Ő elégedett a pedagógusi pályával, amit – ha megszakítással is, de befejezhetett.

Én pedig annyira nem is sajnáltam otthagyni a szülőföldet, szülőházat. Új remények keltek életre bennem. Amikor befejeztem a polgári iskola negyedik osztályát, otthon töltöttem egy évet, mivel föltétel volt a 15. életév betöltése a képzőművészeti középiskolai fölvételihez, ahová készültem. Barátnóm, Piroska egy évvel fiatalabb nálam, ő Cinkotán járt a tanítóképzőben, rajta kívül olyan szoros barátság nem kötött senkihez.

A pásztói tanáraimhoz elmentem búcsúzni. Köztük az erdélyi származású Boros Ilona – akinek az iskolában kedvenc tanítványai közé tartoztam – mint mondta, irigyel azért, mivel mi mehetünk Erdélybe, ő pedig itt marad.

Tehát a család készülődött a költözködéssre. Szüleim eladták a nagyobb berendezési tárgyakat. Ugyanis az új határ közelében egy szakaszon a sínek egy része Románia területén vezetett át, ezért – ha nem akartunk idegen ország területén átutazni – csak a közúton lehetett elérni úti célunkat. Ugyancsak gondot jelentett volna a bútorok, nagyobb berendezési tárgyak szállítása is, ezért döntöttek úgy szüleim, hogy majd az új helyen vásárolnak helyette bútort, és mindent, ami szükséges.

Még így is, a még meg nem szervezett vasúti- és közúti csatlakozások miatt négy nap alatt értünk nagyanyámékhoz Erdélybe, a Háromszék megyei Pávára.

Ez a kis község igen távol esett korábbi lakóhelyünkötől. Csodálattal töltöttek el a szépséges tájak, a gyönyörű Háromszéki medence. A rokonokat még csak hírből ismertem addig, nagymamát pedig legutóbb másfél éves koromban

láttam csak. Én azon a nyáron ottmaradtam náluk, egészen az iskolai év kezdetéig. Nagyon jó volt ott nekem: szerettek, kényeztettek, örültek a jelenlétemnek.

Otthon azt láttam, hogy szüleim a négy gyerekkel mindig gondokkal küszködtek csekély tisztviselői fizetésből, mellette apám egyéb munkát is vállalt. Nem tudom, hogy sikerült megúszniuk adósságok nélkül, becsületes úton járva. Nehéz, gondokkal telített volt az életük. Csak Marosvásárhelyen éltek kicsit nyugodtabb, emberibb életet.

Abban az időben már nagyobb lányka voltam. Páván kezdtek nekem először udvarolni. Egy kis tanító, majdnem 10 évvel idősebb nálam – csapta nekem a szelet. Mindenkinek azt feleltem, ha kérdezték, hány éves vagyok, hogy fél 15. A világért se mondtam volna kevesebbet. Tetszett nekem, hogy foglalkoznak velem. Kellemes hangja volt a kis tanítónak. Ha eljött hozzánk, énekelt nekem a kert fái alatt.

Később a téli szünidőben, farsangra együtt rendeztünk műsoros estet a pávai fiatalok bevonásával. Sokat bosszantott Béla bácsi (rokonunk), az iskola igazgatója. Mindig együtt küldött el bennünket, ha valami elintéznivaló akadt, mondván: *„kössék össze kellemet a hasznossal”*.

Emlékszem, alig vártam, hogy mehessek Marosvásárhelyre. Végre, elérkezett ez a nap is, 1941. augusztus 24-én. Már vártak rám apám kollégáinak lányai, leendő osztálytársaim. Nagy gondok előtt álltam. Most mi lesz az én művészi elképzeléssel? Innen megint menjek vissza tanulni Budapestre, ismét távolra a szülői háztól?

Helyben bőven akadt választási lehetőség, mehettem volna tanítóképzőbe, ahová nem éreztem hivatást, aztán gimnáziumba, több is volt a városban. Igen ám, de eddig én latint nem tanultam. Új ismerőseim különben is rossz színben tüntették fel a leánygimnáziumot, az idős tanárnőket, a kötelező fekete harisnyát-cipőt, a mindennapra előírt egyenruhát. Nem, oda nem megyek.

Pista bátyámnak jó ötlete támadt. Iratkozzak be a kereskedelmi középiskolába. Igaz, ijesztgettek a nehéz matematikával, gyorsírással, kötelező nyári gyakorlatokkal, végül mégis emellett döntöttünk. Aztán legkedvesebb tantárgyaim lettek azok, amivel el akartak ijeszteni onnan.

Nem volt könnyű bejutni, mert már úgyis túl sokan jelentkeztek a tavaszi beíratáson, én voltam az ötvenhetedik! Ezen túl még a fiú osztályba is jutott 11 lány. Kitűnő bizonyítványomban, nem kötelező tantárgyként szerepelt – a gépírás. Beszélgetés közben szó esett arról, hogy az alapfokú gyorsírás könyvet – itt az első év anyagát – én már magánszorgalomból megtanultam otthon. Ezt éppen a gyorsírásszakos tanárnő előtt sikerült kiejtenem, ami eldöntötte a fölvételemet.

Szép időszak következett számomra az elkövetkezendő három évben. Iskolai, tanulási „nagy” gondok kötötték le az időmet. Az első diákszerelem, Zolti, akivel örök hűséget fogadtunk egymásnak, és az örökből három hónap lett. Szegény, hol lehet most? Ő az, akiről a mamája, Irmus néni a háborút követően elmondta nekünk, hogy nem került haza a katonaságból, azt se tudják, mi történt vele...

Szórakozásra bőven jutott időnk: diák „murik”, tánciskolai összejövetelek, Maros-parti séták, nagy evezések a folyó holtágán, kirándulások a környéken, mind megannyi szép emlék örökre rögzült bennem.

A tanárok. Hogy szerettük Madárkát, s amikor odahelyezték az iskolához, mi vettük őt pártfogásunkba, a három jó barát: Kati, Aranka és én (becenevünk Kuci, Kicsi, Futyuka). Mindent megtettünk érte. Valósággal szerelmesek voltunk belé. Ő is kedvelt bennünket, főleg a két Katit. Mindig úgy szólt hozzánk, mikor meglátott: Ni, a Katik! Féltett Jenő bácsitól (a református tiszteletestől, akivel szintén kirándulni jártunk), pedig nem volt rá oka.

Mi minden csínyben benne voltunk, de azért templomba jártunk, mint kongreganisták, és komoly, élenjáró tanulók, akikre a tanáraink mindig számíhattak.

Hittan órán ketten az első padban helyezkedtünk el. Már harmadikba jártunk, amikor az új, fiatal, Bányász vezetőknévre hallgató „tiszit” (hitoktatót) helyezték hozzánk. Senki sem szerette. Korábban Simon „Panci”-nál (idős, szigorú hitoktatóknál) nem kellett magunkat megerőltetnünk, nem is nagyon ismertük az anyagot. Kettőnket úgy „becézett”, hogy „sántulj meg Kati” és „vakulj meg Kati”), csak annyit tanultunk éppen, hogy megkapjuk a jeles osztályzatot.

Most, látván, hogy nagyobbak a követelmények, jól rákapcsoltam, és minden órára becsületesen készültem. Ezért az osztályban eleinte bosszantottak a lányok, de én nem bántam, mindig fújtam a leckét. Amikor Katival együtt megkérdeztük, hogyan állunk az anyagból, a többieket felsorolta, kettőnket mindig kihagyott. Félévkor a nagy osztályból alig lett két-három lánynak jelese hittanból, csak nekünk, a két Katinak. Erre büszkék lehettünk, éreztük, hogy megérdemeljük.

Az osztálykönyvet mindig én vittem le a társalgóba, ahol Jenő bácsi a reformátusoknak tartott vallásórát. Mindig azzal fogadott: – hogy van „Kati lelkem? Foglaljon helyet minálunk.” Mindig le kellett ülnöm két-három percre, addig nem engedett el. Bartha Aranka (Kicsi), és Székely Klári (a barátnők) mellett volt számomra fenntartott hely.

Klári (a harmadik szívbeli barátnő) később nálunk lakott iskolai idény alatt, mindenhová együtt jártunk, talán csak az iskolába nem érkeztünk mindig egyszerre, mert én útközben benéztem a templomba. Akkor helyezték a nagy plébánia templomhoz Bokor Sanyikát káplánnak (akit nemrég’ szenteltek pappá). Kézdivásárhelyen lakott, a családjuk rokon kapcsolatban állt velük, gyakran találkoztunk, vakációkban sokszor játszottunk együtt, még párnaharcokat is vívtunk egymással. Nővérét, Babának becéztük (babának elég nagy, lehetett legalább 80 kg), nyaranként gyakran jártam hozzájuk, egy

alkalommal velük mentem kirándulásra az Ojtozi szorosba, autóval.

Jó visszaemlékezni ezekre a napokra.

Gondolataim ide-oda csapongnak, eszembe jutnak a „*nagy szerelmek*”: Zolti, barátnőm testvére, aztán Piki, aki gyakran hazakísért, sokat beszélgettünk, én csak díszkíséretnek, pajtásnak tartottam, de ő szerelmes volt belém. Nem is tudtam volna meg, de a tiszti elárulta, mert neki megvallotta. Arra emlékszem, hogy egyszer könyvet adott nekem olvasni, és abba betett egy szentképet emlékül, ennyiből állt az egész „*nagy szerelem*”! Aztán egy új fiú, Miklós, aki a másik párhuzamos (a fiú) osztályba járt, egyik óra közben levelet írt nekem, de a tanár észrevette és lebukott szegény, elkobozták a szerelmes levelét! Én csak közvetve, Kicsitől tudtam meg.

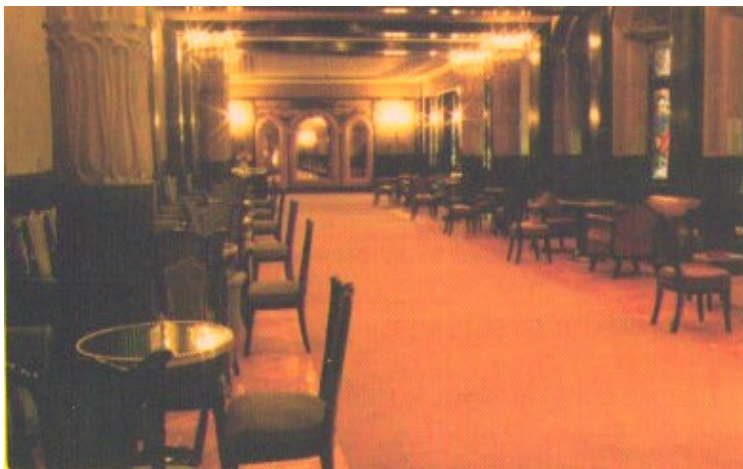
Hetényi Emil pedig a Piarista gimnáziumba járt, vele sokszor sétálgattunk a Kadet-iskola felé. Ő gyakran táncpartnerem volt. A tánciskolában vallotta be egyszer, hogy mióta a Bartha fényképész kirakatában meglátta bekeretezve a fényképemet, azóta, ha kiengedik, mindig arra jár, megáll a kirakat előtt, ott bámulja a fényképemet.

Mező Ferit, a csinos karpaszományost pedig egyik utazásom közben ismertem meg, egy idős székely bácsi segített hozzá, hogy bemutatkozhasson. Néhány randevú Kézdivásárhelyen, aztán sokáig levelezés útján tartottuk fenn az ismeretségünket. Fényképet is cseréltünk egymással, talán még ma is megvan valahol.

Lendvay Lacit Nagyilondán ismertem meg, amikor Székely Klári, osztálytársnőm szülei meghívtak nyaralni az egyik iskolai szünetben; fürödni jártunk a Szamosra, meg Büdöspatakára táncolni. Éjjelizenét kaptunk többször is. Ha eszembe jutnak a kedves barátságok, ártatlan, érintetlen szerelmek, fellángolások, arra gondolok, ha ezeket filmen, könyvben megörökítenék, szívesen végignézném vagy elolvasnám magam is.

Már nagyon későre jár az idő, s én mennyire elmerültem a múltban... Szinte észrevétlenül lettem nagylány! Hogy vártam

ezt az időt. De nem így, ahogyan megtörténik. Képzeletemben mindig megjelenik a Kultúrpalota, és benne a tükörterem, ahol a nagy bálók zajlottak.

Marosvásárhelyi kultúrpalota tükörterme

Azok voltak igazi, színvonalas bálók, ahová Szilvesztert ünnepelni apukám mindig meghívót kapott. Én akkor, mint kis csitri-lány, csak ígéretet kaptam arra, hogy érettségi után engem is elvisznek majd, gyönyörű, szép báli ruhában...

Pityu bátyámmal elhatároztuk, ha sikerül útlevelet kapnunk, meglátogatjuk az ismerős helyeket, a kedves barátainkat, akik közül olyan könnyörtelenül kiragadott a BALSORS, akiktől el se búcsúzhattunk.

Hétköznapiak

Salgótarján, 1946. április 3. szerda

MOST KANYARODOM vissza a múltból a mai silány valóságba! Már harmadik napja lázas vagyok, fáj a torkom. Anyukám sincs itt, ezért még pihenni se tudok, annyi a dolgom. Kint pedig mindenki sétál, örül a szép tavaszi napfénynek.

Még nem kaptam választ Lászlótól, – miért nem ír? Talán azt hiszi, hogy haragszom rá valamiért? Nem is tudnék rá megharagudni. Legutóbbi levelét jókedvűen fogalmazta. Azt írja: „*Ajánlok valamit: béküljünk ki, és ne veszekedjünk.*” Bár azt mondják, hogy azok veszekednek, akik szeretik egymást. Igaz ez? Én ebben nem hiszek. Majd tovább így folytatja: „*Ha itt volna, gyorsan és kielégítő módon elintézném az egészet, ölbe venném, és össze-vissza csókolnám, de úgy ám, hogy nem jutna szóhoz. Mit szól ehhez?, elmerne jönni ide?*” Szóhoz se tudok jutni! Nem tudom elképzelni, miért ír így? Mit akar? Játszik velem? Csak ezt ne! Ez nagyon fájna nekem.

Csütörtök. – Szabadnapom van. Takarítás és főzés után felöltöztem az új ruhámba, kényelmesen leültem egy fotelba, olvastam: „*A végtelen felé*” – nehéz könyv, nem lehet csak átfutni rajta. Közben elnézegettem a járókelőket. Nagy csoportokban mennek a mérkőzésre, itt haladnak el ablakunk előtt. Pityut is hívták, de ő inkább velünk tart; sétálni indulunk Babiékkal, a fenyvesbe. Ott tiszta a levegő. Elhatároztam, hogy amikor időm engedi, mindig oda megyek olvasni, a napos részen levő padra.

A Főtéren cigányzene szól, ezért kevesen jöttek el az énekkari próbára. Akik itt voltak, gondolatban ők is a Főtéren jártak. Ezért próba után lesétáltunk mi is, zenét hallgatni. Nem sokáig tartott, a végére érkeztünk oda. Új ismerősökkel igyekeztünk hazafelé, akik szintén menekültek, elmeséltük egymásnak a menekülés- és a front alatti „élményeinket”.

Pénteken jó hangulatban ébredtem. Öltözködés közben magamban dúdolgattam. Arra eszméltem, hogy Pityu még alszik a szobában, ezért elhallgattam. Kinyitottam a fürdőszoba ablakát, hadd jöjjön be a friss levegő.

Talán az *álom hatására* kerekedett jókedvem. Egy nagy templomban ültünk, mégis, mintha az itteni lett volna. Nem maradtunk meg egy helyen, hanem összevissza mászkáltunk, aztán hirtelen eltűnt az álmkép, minden érthető ok nélkül.

Apukám váratlanul betoppant, kerékpáron jött a pedagógiai szemináriumra, sajnos anyukám egyelőre kocsi nélkül nem jöhet. Levelet kaptunk Ilus nénitől, Páváról, szomorú hírekkel: Nagymama már nagyon gyenge. Oh, csak még láthatnám! Sajnos ez nem lehetséges, mert állítólag a békekötésig útlevelet sem adnak ki. Emiatt nem tudunk intézkedni az ottmaradt dolgaink ügyében sem. Mindig arra gondolok, ki használhatja a bútorainkat, ruháimat, cipőimet? Nekünk hiányoznak. Most egy cipő árát tudok megkeresni egy hónap alatt. Azzal vigasztalom magam, hogy mindez mulandó. Legfontosabb az egészségünk, a lelkünk. De amikor fázom, és nincs rendes téli holmim, bizony keservesen veszem tudomásul a valóságot. Ilyenkor semmi sem tud vigasztalni, hiába elmélkedem:

Mi az, hogy mulandó?

Mi az, hogy elmúlás?

Ezek mind olyan homályos gondolatok előttem. Nem vagyok vele teljesen tisztában. Nem szeretek ilyesmire gondolni. Szeretném, ha megállna az idő fölöttem. Persze, ez képtelenség!

A „*Kék hold völgye*” jut eszembe. Milyen érdekes könyv. De kár, hogy csak a fantázia szülte.

Hosszú élet...

Milyen hosszú idő például 60 év? De néha még egy nap, egy óra, egy perc is hosszúnak tűnhet.

Egyáltalában: mit jelent az, hogy IDŐ? Mert a végtelenségben mindez semmi. Egyszerűen semmi...

1946 év, ez is semmi.

Azelőtt... mikor volt a *kezdet*? Mikor? Volt-e egyáltalán?

És mi az, hogy *végtelen*?

Akkor nincs kezdet és vég sem! Borzongok, amikor ezekre a misztikusan elvont kifejezések jutnak eszembe.

A végtelen felé...

Jó lehet azoknak a kutatóknak, akik ilyenekkel foglalkoznak, mert sokat tudnak ezekről a fogalmakról. Talán száz, vagy még ennél kevesebb év múlva mosolyogni fognak a

mostani „nagyszerű” és „modern” találmányokon. Miket fog fölfedezni az emberi elme? Hisz’ még az olyan *csodákon* is álmélkodom, mint a rádió, a mozi, vagy a gyárakban a gépek, egy irodai egyszerű számológép...

Talán az is lehet, hogy mindaz, amit apukám sok évvel ezelőtt – még valamikor az 1920-30-as években – az *Ördög távírója* c. kisregényében leírt, nem is fantázia lenne, hanem majd valamikor egyszer valóra válik?

Regénye egy feltaláló-mérnökről szól, egy találmányáról, olyan készülékről, amivel egyik távoli lakásból a másikba már nemcsak telefonálni lehet, de egymüst láthatják, és egymással beszélhetnek...

Mik jönnek ezután? Miket találnak még ki 50 vagy 100 év múlva? És nekem ezekben lesz-e részem?

Nem kaptam levelet Lászlótól. – Mi történt vele? Nagyon elkalandoztam gondolataimban. De most már vissza a valóságba! Menni kell, mosogatni. Ez a „kedvenc” foglalkozásom. *Milyen jó volt, amikor még Róza néni végezte el helyettünk.* Az okos tudósok inkább ennek megkönnyítésén törhetnek a fejüket, megkönnyíthetnék a háziasszonyok nehéz, fizikai munkáját.

1946. április 6. szombat

Mára virradóan álmomban Gyugyi bátyámat láttam, beteg. Furcsa és nyugtalan álmom volt. Ki tudja, hogy ez megérzés, vagy talán valóság lehet?, *Istenem, segítsd meg őt, ha beteg, gyógyítsd meg és hozd haza mielőbb hozzánk.*

Reggel a korai misére mentem, ahol Lászlóra gondoltam. Utána otthon és egész nap ő járt az eszemben. Olvasni kezdtem, de abba kellett hagynom, nem tudott lekötni a könyv. Mindig elkalandoztak a gondolataim, pedig igazán érdekes olvasmány. Nem érdekel semmi, illetve semmi más, csak László. Folyton csak őrá gondolok. Szerелеmmel, vágyódással gondolok rá, hiába, nem tehetek róla.

Később Évikét sétáltattam, Sáríkának valami fontos dolga akadt. Aranyos pici baba, már gügyög. Sok ismerőssel talál-

koztam séta közben. Mindenki azt kérdezte: hol szereztem ilyen hamar? A plébánia előtt házfőnök atya is azt kérdezte: tanulja?

Vasárnap este. – Egyedül vagyok megint. Pityu elment Visnovszkyval. Én meg itt tépelődöm magamban: én lennék a hibás? Azon töröm a fejem, mit is írtam? *Ne aggódj, nem akartalak megbántani! Írjál, mert így nekem nagyon rossz. Vagy talán eljössz hozzám személyesen?*

Hétfőn a hivatalban nagyon sok munka várt rám. Majd' elkoptak az ujjaim írás közben.

Délután alig ebédeltem, üzent házfőnökatya, kért, menjek az irodába, segítsék neki a gépelésben. Örömmel siettem. Leltároztunk, a könyveket rendeztük, feliratoztuk, mert *le kell adni a „fasiszta” „antidemokrata” sajtóterméket.*

Lejött Péter atya is, hozta a füzetemet, és azt mondta, hogy ezzel kapcsolatban mondani akar valamit. Különösen az új rész tetszett neki. Tetszett? Lehetséges ez? Itthon vettem észre, hogy hagyott benne egy aranyos Hummel-képet, és egy névjegyet, a következő megjegyzéssel: *„Egyik legkedvesebb képet adom ajándékul és tiszteletem jeléül. P. Péter.”* Milyen kedves emlék ez nekem (most is benne van az imakönyvemben). Vacsora után folytattam a „háncs”-munkát, majdnem éjfélkor ébredtem arra, hogy még fenn vagyok!

Veszélyben az állásom

Salgótarján, 1946. április 9. kedd

Megint gondokkal küszködöm. A városháza nem nevezhet ki erre az állásra, mert a „B-lista” miatt most új munkaerőt nem alkalmaznak. Mi lesz akkor? Ma először fohászkodtam Szent Antalhoz, imádkozzon értem. Ez az én „sorsom”. Főnököm megerősítette, hogy fenntartja a korábbi ígéretét, de ha jobb, biztosabb állást találok, akkor nem tart vissza.

A munka után sok minden szóba került. Beszéltem az ifjúságáról, szerelmeiről. Elmondta, hogy sok lánynak udvarolt. Érthetetlen előttem, mégis, miért agglegény? Kár, hogy egyedül maradt. Pedig se nem csúnya, se nem rossz ember.

Aztán később – nem tudom, hogyan jutott eszébe, csak úgy, hozzám jött, – egyszerűen, se szó, se beszéd, meg akart csókolni.

– Ezt nem! – figyelmeztettem.

– Miért? Csak egy „puszit!”

– Nem és nem! – jelentettem ki határozottan.

– Nem erőszakkal, csak ha maga is beleegyezik – válaszolta.

– De én ebbe nem egyezem bele! Soha! Határozottan ismételt meg, hogy ez nem az én stílusom. Különböznöm vegye tudomásul, valakit szeretek, és már csak azért sem tudnám megtenni. Előtte a szerelem szent érzés, számomra nem játék, nem egy hangulat, ezt csak kölcsönös érzelmek esetén képzelem el.

Láttam, hogy erre egy kicsit lehűlt, magába mélyedt. Aztán próbált szép szóval rábeszélni.

– Kár, hogy ilyen fiatal, mert különben feleségül kérném – folytatta kis szünet után. – Csinos, helyes, komoly úrilány, és még segíteni is tudna a munkámban. Mert hát ez is fontos. De hát én már igen öreg vagyok magához.

Csak magamban gondoltam, hogy ez így van. Mégsem tudtam rá haragudni. Inkább sajnáltam. Vagy mégis: csak az alkalmat akarta kihasználni velem szemben, mert tudja, szükségem lenne az állásra? Nem látok bele a gondolataiba.

– Most aztán nem merek többé idejönni – folytattam. – Látom, már nem orvos, nem főnök velem szemben, hanem férfiként viselkedik!

1946. április 13. szombat

Forgalmas hét maradt mögöttem. Gyakran járunk énekkari próbára, legtöbbször Pityuval. Tegnap a kóruson próbáltuk az énekszámokat. Holnap, virágvasárnap lesz, az első nyilvános szereplésünk. Kár, hogy sokan kimaradtak közülünk, kevesen

vagyunk. Próbák után mindig ott maradok kottákat rendezni. Teréz szokott megvárni, de most Pesten van, Péter atya segített. Mondta, hogy még kérdezni akar egyet s mást a füzetben szereplő nevekkal kapcsolatban. Mondtam, szívesen adok felvilágosítást, ha alkalom lesz rá.

Hogy múlik az idő! Alig egy hét és itt van húsvét. Gyönyörű a tavasz, minden zöldell, fakadnak a rügyek. Olyan szép lehetne az élet... Ahhoz azonban hiányzik valami, vagy valaki? Nekem például egy levél. Elhatároztam, hogy nem írok, kivárom a válaszát. Mégsem tudtam megállni. Egy hónapja elmúlt, hogy nem kaptam semmi hírt róla. Csak három sort írtam, megkérdeztem röviden: mi van vele? Nem gyöngeségből írtam, hanem arra gondoltam, hátha meg sem kapta az előző levelemet és várja? Kérdések, mindig csak kérdések.

Kétségek között élek, aggódom az állásom miatt. El se merem képzelni, mi lesz, ha ott kell hagynom. Megint próbálkozott kedvesnek nem mondható főnököm.

Úgy látszik, a múltkori erélyes föllépésem és tiltakozásom sem volt elegendő neki. Megerősítettem, hiába fáradozik, nálam nem ér célt, soha nem egyezem bele! De csak kért, puhított tovább. Láttam, milyen zavarban vagyok. Ez tetszett neki. Hiába a főnököm, hiába nagyon nagy szükségem van az állásra, megvédem magam, nem engedek neki. Mondtam: látja, hiába könyörög, hiába próbálkozik, nem éri el a célját. Keresem mást, aki kapható rá.

Nagyszombat

Salgótarján, 1946. április 20.

Lassan elmúlik a nagyhét, – mozgalmas számomra. Röviden vázolom, mi is történt a napokban. Még arra se maradt időm, hogy a naplómba írjak. Reggelenként és esténként hol itt, hol ott rendezgetek. Nagypénteken húsvétra előre elkészítettem a

kocsonyát, sonkát főztem. Melasztot¹ is főztem, aztán az ünnepi leveshez finom tésztát gyúrtam.

Ma korán reggel kiporoltam a szőnyeget, utána a székeket, párnákat is. Aztán felsöpörtem, felmostam azt a nagy hodály-szobát. Nehéz munka, a kezem már hólyagos tőle. Nem szoktam a nehéz munkához, sok egyedül ennyit elvégezni az irodai munka mellett. De hiába, ha kell. Fő, hogy szép rend legyen, ragyog minden a szobában. Én pedig úgy nézek ki, mint egy kéményseprő, még bajuszom is van!

Gyorsan nagy „fürdést” rendeztem, már ahogyan lehet ebben a fürdőszobában, ahol csak hideg víz folyik. Tíz óra után már az irodában voltam.

Délután megint a konyhában dolgoztam. Megtisztítottam, szétbontottam a tyúkot, ne kelljen majd húsvét ünnepén ilyesmivel bajlódnom, – legyen nekem is ünnepem. Betettem a sütőbe a süteményt, addig is, amíg itt vagyok, hadd süljön szép lassan. Pityu megígérte, hogy vigyáz rá, amíg távol leszek.

Estefelé énekpróba, az utolsó. Legjobb igyekezetem ellenére kicsit elkéstem. Amikor odaértem, már a folyosón hallottam, hogy megkezdtek a próbát. Fent a kórusban énekeltünk. Ahhoz képest, hogy kevesen voltunk, jól sikerültek az énekszámok. Ottmaradtam szentségimádásra. Nagyon szép a templom, rengeteg virággal földíszítette.

A feltámadási körmeneten nagy tömeg vett részt. Még jó, hogy közel lakom, mert közben hazaugrottam megfordítani a tésztát a sütőben. Szép lett, szerencsére nem égett meg.

Irtó zajos volt ez a nap, csupa rohanás, kifáradva tértem nyugovóra.

Húsvétvasárnap. – Szép az idő, igazi tavasz, telve virággal mindenütt. Szívemben béke. Nyugodt vagyok. Tudok örülni, mosolyogni. Házfőnök atya is megjegyezte. Neki köszönhetem, s azt hiszem, érzi a hálámat azért, mert olyan jó hozzám.

¹ Sötétbarna folyadék. Közvetlenül a háborús után nem lehetett cukrot kapni, ezért cukorgyári melléktermékként melaszt használtunk édesítőszernek.

Kezet fogott velem. Én hirtelen, lehajoltam és megcsókoltam a kezét, úgy érzem, mintha apám lenne, mert nem csak lelkiekben segített nekem, hanem apám helyett apaként bánik velem. A szívem csordultig telt hálával és szeretettel. Aztán, mint a szélvész, elsiettem.

A nagymise szép, bensőséges hangulatot árasztott. Mindenkinak tetszett a kórus műsora. Örülök, hogy sikerült, nemhiába fáradoztunk a próbákon.

Délután Csipkay Ili toppant be hozzánk, megint hívott Pestre. Tudom, talán ott könnyebb volna álláshoz jutni, de félek. Nem merek nekivágni, inkább maradok még. Most már megszerettem az énekkart, jól érzem magam közöttük. Amíg Pityu itt van elfoglalva (készül az aranyműves-ötvös vizsgára), addig nem akarom itthagyni őt. Mit kezdene itt egyedül, alig kap némi pénzt, amiből nem tudna megélni. Különben is jobb kettőnknek együtt, mint külön-külön, még többfelé szétszóródva.

Délután és estefelé sétáltunk. A szemembe lógott egy hajtincs, erre azt mondja Dudi: valaki gondol rád. Csak ez kellett nekem, eszembe juttatta Lászlót. Szép tőle, ha gondol rám. De ha így lesz továbbra is, kiverem a fejemből. Egész este nyugtalanítottak ezek a gondolatok.

Húsvéthétfőn kórusunk a déli misén énekelt. Péter atya hozzám jött, kedvesen megköszönte az „ajándékot” (kóstolót vittem neki az ünnepi süteményekből). Kérdezte, mivel hálálja meg? Semmivel. Hiszen semmi az egész. Bár tudnék komolyabb dolgot adni. Mondtam, hogy ezt én úgy vittem neki, mintha a bátyám lenne. Arra gondoltam: talán nekik, a szegény magyar hadifoglyoknak is küld valakit a jó Isten, hogy megvigasztalja őket. Talán ott is akad valaki, aki bármilyen csekélységgel örömet szerez nekik.

Készülődöm, mert délután összejövünk a kultúrteremben, kicsit szórakozni. Nagy tálcára szendvicseket készítettem és egy tál diós süteményt. Lajos tanácstára a szendvicset később vittem el. Virággal díszítettem a tálakat. Szépen néztek ki. –

Hajamba és a ruhámra is virágot tűztem. Ilonka néni azzal fogadott, mikor beléptem az ajtón: – Itt a tavasz!

Egész délután nagyon jól éreztem magam, jókedvem volt. Üzentünk házfőnök- és Péter atyának (Lajos ment föl értük, hogy föltétlenül várjuk őket.) Közben koccintottunk az énekkar további jövőjére. Amikor később Péter atya lejött, hangos éljenzéssel fogadtuk. Ő mindig velünk tartott, segített, fáradozott, az ünneplésről sem hiányozhat közülünk.

Sok finomságot összehordtunk, kínálgattuk egymást. Beszélgettünk, énekeltünk, aztán megint tánc kezdődött. Én odaültem Péter atya mellé. Elgondoltam: milyen jó lehet neki, mindenki szereti. Mindig mosolyog, csak úgy ragyognak a fekete szemei. Azt mondta nekem, belefoglalt a szentmisébe, imádkozott értem. Milyen jó, így talán jobban segít a Jóisten.

Próbáltam kikapcsolni a kellemetlenségeket, a gondokat. Most örülni, vigadni akarok. Megállás nélkül táncoltam. Sokszor éreztem, hogy rajtam van a szeme. Mindenkinek jókedve kerekedett. Van egy magas a páterek között, olyan sovány, hogy lóg rajta a csuha. Még ő is táncolt, lovacsázott velünk, kissé sánta lábával különös látványt nyújtva. Aztán fölmentek az atyák. Később Rostár Laci, a kántorunk tangóharmonikázott, arra táncolt a társaság. Tizenegy óráig maradtunk ott. Kellemesen telt az utóbbi két nap. Otthon megmosdottam, mielőtt aludni tértem. Reggel „elfelejtettem” időben fölébredni!

1946. április 26. péntek

A hivatalban – mint általában – nagyon sok a munka.

Gizi mostanában nagyon kedves hozzám. Többször említést tett arról, hogy – ha Pityu Pestre megy – ne maradjak itt egyedül, hozzá menjek lakni. Kitérő választ adtam. Nagyon fájó sebet ejtett már nekem, nem könnyű elfelejteni. Nem tudok rajta csak úgy átlépni annak ellenére, hogy nem haragszom rá. Annyira nem, hogy elhívtam énekkari próbára is. Tréfáltunk vele, hogy mindenki előtt énekelnie kell, úgy próbálják ki az új tagok hangját.

Segítettem a plébániahivatalban, a Szív újságot csomagolni. Már teljesen egyedül végzem ezt a munkát, házfőnök atya azt mondja: „garázdálkodjék tetszése szerint”. Benézett Péterke (pardon: atya) is. Kértem tőle valamilyen vágó eszközt, amivel a spárgát el tudnám darabolni, aztán lent maradt, és segített nekem. Beszélgettünk az újság tartalmáról, hogy melyikünknek mi tetszik legjobban benne.

Szóba került a naplóm. Megkérdezte, ki az, aki meg akart velem ismerkedni? Minden apró részletre emlékszik. Említette, hogy olyan érdekes olvasmány volt számára, mint egy jó regény. Különösen megfogta őt: *„Az én küzdelmeim... a Derült lélekkel... a salgótarjáni rész.”* Az a véleménye, hogy a megpróbáltatások közt kicsiszolódtam.

En is szeretném, ha Péter atya egyszer beszélne az életéről, de nem mertem megemlíteni neki. Kedves, igazán szeretetre méltó kis páter. Olyan, mintha testvérem lenne.

Arra gondoltam: milyen nehéz lehet a szerzeteseknek. Ők is fiatalok, hasonló érzések élednek bennük is. Mennyi küzdelmet, önmegtagadást kell átélniük, amíg fiatalok. Nem könnyű, de szép a hivatásuk.

A kórusban új számokat tanulunk. Nagyon tetszik nekem a kánon. Májusban hangverseny lesz, mi is szerepelünk rajta egy énekszámmal.

Készülődöm a szentkúti kirándulásra. Istenem, már legalább hat éve, hogy nem jártam ott. Milyen érzés lesz újra látni a kedves tájat? Aztán alvás előtt még elővettem a könyvemet. Amikor olvasgatok, általában mindig találok választ a nagy, gondjaimra.

Szombat. – Gizivel a fenyvesben séta közben beszélgettünk. Azt mondta, hogy most újra átéli, maga előtt látja a temetések szomorú előkészületeit, szülei elvesztését. Szóba került a szeretet, a szerelem, a tisztaság, szépség, a május, a szívbe oltott vágy.

Hazafelé megcsodáltuk a virágpompába öltözött „Felső-Tarjánt”. Gyönyörű kilátás nyílik onnan föntről a városra. Oly csodás, oly szép a tavasz, – szívet facsaróan szép.

Vasárnap. – Délután egyedül maradtam a gondolataimmal. Egész nap borús volt az idő, délben nagy eső kerekedett. Tegnap estefelé többen, az ismerős lányokkal elhatároztuk, hogy a rossz idő miatt mégsem megyünk Szentkútra. Most már kitisztult az idő, üde és friss a levegő. Nyugodt napot, kikapcsolódást akarok magamnak. Már rég’ volt ilyesmiben részem. Csupa rohanás az életem, néha meg kell állni egy kis időre!

A Szív újságot lapoztam át. Találtam benne Gárdonyi Gézától való gondolatot, ami nagyon tetszett nekem. Így szól: *„A szenvedés az embernek az, ami a ruhának a mosás. A ruhát sulykolják, csapdossák, öklözik, facsarják, mángorolják, tüzes vassal is egyengetik, míg végre megtisztul. A földi szenvedések is ilyenek”.*

Kedd. – Gyönyörű napra virradtam. Köszönöm, Istenem! Nem imádkoztunk hiába (voltak, akik segítettek nekem ebben is). Olyan jókedvem volt egész nap, madarat lehetett volna velem fogatni. Már reggel mindennek örültem, aztán – megérkezett egy levél, a rég’ várt levél! Félttem kibontani. Hát ha valami rossz hír van benne? De legyőztem kíváncsiságomat. Kínoztam magam. Kényelmesen elindultam az irodába. Ott kinyitottam a szekrényt, a fiókot, majd előszedtem a kis zsebkést és csak azután, lassan bontottam föl a borítékot...

Kiszóltam az ajtón, és kértem a várakozókat, legyenek türelemmel, kicsit később kezdünk. Kényelmesen elhelyezkedtem a fotelben, és olvasni kezdtem. Most minden megszűnt körülöttem, amikor olvastam a sorokat. Minden csupa öröm, boldogság. Azt írja, hogy már három levelet írt nekem, ő egyikre sem kapott választ. Hát ez okozta a nagy hallgatását. – Az ablakon beragyog a napsugár, most minden, minden olyan szép. A madarak is szebben dalolnak a lombok között, minden kivirult, minden ragyog körülöttem!

1946. május 1. szerda

Kimentünk az ünnepélyt nézni. Nagy a készülődés és a tömeg... Nem győztük kivárni a műsor végét, otthagytuk, többen velem tartottak. Itthon Dudival és Bellával jól eldumáltuk az időt, fényképeket nézegettünk, énekeltünk, sokat nevtünk beszélgetés közben. Jól éreztük magunkat együtt. Amikor elmentek, a kék ruhámat szedtem rendbe. Estefelé megint Dudival együtt vettem részt május első litániáján. Sokan voltunk. Házfőnök atya tartott beszédet.

Péntek. – Szép májusi idő köszöntött ránk. Tegnap itt járt apukám, ennivalót hozott nekünk. Azt mondta, hogy még múlt kedden csomagot küldtek nekem, de nem találták meg a lakásunkat. A tavaszi Katalin napra orgonát is küldtek, bár én nem ezt tartom; sok Katalin nap található a naptárban. Viszont a jókívánság sose rossz. Az énekkaron Lajos is felköszöntött.

Fél lábbal már kint érzem magam a hivatalból. Megmondtam, ennyi pénzért nem vállalom ezt a rengeteg adminisztrációt. Emelést kaptam. Azért – ha akad másik állás – elmegyek innen.

Délután segíteni mentem a Plébániára; újságokat rendeztem. Kaptam egy képet, aminek a hátoldalára a következő szöveget írták: „*Hősiesség és áldozat útján a dicsőség felé*”.

Az énekpróbán forróság, gyöngesség gyötört. Az utóbbi időben már nem először éreztem hasonlót. Rossz érzés kerített hatalmába, de hamar elmúlt.

Szeretem a próbákat, mindig kellemesen telnek. Kétszer le kellett mennem kottáért a fiúkhoz. Lajos fogadott velem, hogy a másik Katalin napja november 23-án van. Mondtam, hogy téved, már csak ismerem a saját névnapomat, és az, november 25! Péterkétől elkértem a „*Rózsafakadás*” kottáját, aztán kíséretet komponálunk hozzá, és tangóharmonikázni tanított. Amíg rendezgettük a kottákat (szörnyű káosz van benne), azt énekeltük: „*Nem tudom én, mi van velem*”...

Bókot kaptam. Péterke azt mondta: nem is tudta, hogy ilyen kellemes hangom van. Én sem. Biztos, hogy nem jól hallotta,

hisz' szörnyen „kiénekeltek” ma a hangunkat a próbán. Nagyon szép lesz a kánon, meg a többi énekszám is. Lehet, hogy még igazi kórus válik belőlünk.

Azt mondta, hogy Szentkúton imádkoztak értem. Mégis szeretnek engem, akkor is gondolnak rám, ha távol vagyok. Szeretnek az emberek. Sokan. Erre vágytam mindig. Dudi is megjegyezte egyszer, hogy téged mindenki szeret. Említettem házfőnök atyának a hétfői levelet. Ismerem az akadályt, de én szerelmesen még mindig bízom egy hajszálnyi reményben. Megígérte segítségét, támogatását.

A Kálvárián

1946. május 5. vasárnap

Tikkasztó hőségben elkelne egy hűsítő eső. Mise után találkoztam a lányokkal, a körmenetre igyekeztek. Én is szeretnék ott lenni, de otthon háziasszonyi teendők várnak rám. Elhatároztam, hogy mégis elmegyek. Futás haza, felraktam az ebédet, megreggeliztem. Indulás előtt tíz perccel, már megint ott voltam.

A Kálvária-hegyen tartották a nagymisét, a szabadban, ahonnan gyönyörű kilátás nyílik az elhanyagolt városkára. Közben eleredt az eső, de kitartottam. Úgy éreztem, mintha a szentbeszédet csakis hozzám intézték volna. Hazafelé megszámoltuk a lépcsőket: 170. Eddig még nem jártam fenn a hegy tetején, onnan még szebb lehet a kilátás.

Itthon Pityu segédkezett az ebéd befejezésénél. Aztán süteményt sütöttünk; csomagot állítottunk össze Bandinak a jó falatokból, holnap postára adjuk. Délután lustálkodtam, közben elnyomott az álom.

Hat órára irány mozi: Dudival és Cuncival, az „*Intermezzót*” láttuk. Szép film, kellemes a zenéje. Én még „régén” Marosvásárhelyen olvastam, a tartalma ezért ismerősen hatott számomra. Kezdtem a hősnő szerepével összehasonlítani a mi

szerelmünket. Fáj a gondolat, hogy vége lehet. Hiszen oly szép így az élet. Minden kacag, ragyog körülöttem, ha rágondolok. A szeretet bearanyozza az életemet.

Este egyedül vagyok. Kint esik az eső. Engem gyötör a gondolat. Talán vége lesz az egésznek? Pedig szeretjük egymást. Itt van előttem egy csokor: orgona, szép fehér virág, és nefelejcs; mit mondanak nekem? Ők is a tavaszt, a szerelmet hirdetik. Olyan, mint egy fehér koszorú, a jó Isten alkotása. Milyen szépek, de épp oly hamar elhervadnak. Ilyen múlandó minden... Hogyan lehetséges? Milyen kár, hogy ami szép, nem tart örökké.

1946. május 12. vasárnap

Este orgonahangversenyre mentem, én a kórossal fenn voltam a karzaton. Furcsa érzés vett rajtam erőt. Kinéztem az ablakon és nézem, bámulom a tájat, miközben gondolataim messze szálltak. Az ünnepi beszédet a kóruson nem lehetett jól érteni. A mi énekszámunk viszont jól sikerült.

Utána az irodában Péter atya átadta nekem a kottás-fiók kulcsát. Mint mondta: előbb ki akart próbálni. És kértem: és kiálltam a próbát? Ő: Igen! És én semmit nem sejtettem erről.

Egyszer csak megjelent az ajtóban egy bájos kislány kabátban, karján egy szatyor, és egy nagy babát szorongat. Mindnyájan felfigyeltünk rá. Láttuk, hogy komolyan beszélget Péter atyával. Azt mondtuk: Ni csak! Páter Péter udvarol!

Hétfő. – Rohan az idő. Járok a májusi litániákra, az énekkari próbákra, meg csuhé-tanfolyamra. Sok munka van vele. Mikor kifelé jöttünk, megcsapott a kellemes májusi szellő, a virágillat. Olyan jóleső borzongás futott végig rajtam. Eszembe jutott László. Azt hiszem, hogy az akácillat tette ezt velem, de azt hiszem, másokkal is.

Kedden megkaptuk a labdákat, Bellával teniszezni készülünk, de eleredt az eső és elmosta a tervünket. Bementünk a kultúrterembe, zongoráztunk. Kicsit később megjelent Péter. Biztosan felzavartam a játékkal. Nem csodálkozom azon, ha meghallja hiányos zenetudományomat. Sokat felejtettem. Azt

mondta, szívesen segít a gyakorlásban, s én is úgy gondolom, hogy nagyon rám férne.

Pityu nem a legjobb hírekkel tért vissza: Anyukám megint megbetegedett. Nagyon levert a hír. Nem merek jókedvű lenni. Vagy szabad? Éppen azt mondta tegnap Péterke, amikor a kottákat rendeztük, hogy azért tetszem neki, mert mindig vidám, jókedvű vagyok. Magam se tudom, hogyan lettem azzá. Nehéz sorsom után majdnem olyan, mint valaha Marosvásárhelyen az a vidám diáklány. Volna elég okom keseregni, talán mi vagyunk a legnehezebb helyzetben ismerőseink között. Az a kérdés, hogy búsongással segíthetek-e a bajokon? Nem. Addig szép az élet, amíg örülni tudok neki. Én néha, mikor minden gondom eszembe jut, este, egyedül szomorkodom, akkor a szívem megtelik keserűséggel. Mert: „*Ott szoktam sírni, ahol senki se lát!*” Néha, bizony, eltörik a mécses. De nem szeretem, ha ezt mások észreveszik rajtam.

Reggel rosszul lettem a templomban. Elöntött a forróság, majd kivert a hideg, izzadni kezdett a homlokom. Mi ez? Igaz, lefogytam, de talán nem annyira, hogy ez okozná a rossz érzést. Alig tudtam kimenni a templomból. Azt hittem, a szabadban helyrejöväk, ott meg a párával telített levegőben még rosszabb érzés vett rajtam erőt. Nemrég, egyik este, amikor lefeküdtem, telesírtam a párnámat. Miért? Nem is tudom. Mindenért. Talán utána könnyebb lett a lelkem. Sokára vigasztalódtam meg, de utána jót aludtam.

Május 18. szombat

Egész nap a háncs-munkámmal foglalkoztam; elkészült a táska, nagyon szép lett. Ez az első munkám. Meg fogom vásárolni, de hogy honnan lesz rá pénzem, azt nem tudom. Az ára: *Egymilliárd forint!*²

² Aki ezt most olvassa, ne csodálkozzék, akkor milliomosok, mi több, milliárdosok voltunk mindnyájan, és minden nap „változott” a pénz értéke – nullákban fölfelé, vásárlóértékben lefelé.

Az én táskámat értékelték a legdrágábbra, ami azt jelenti, hogy a legszebb darab. Igaz, hogy mint kezdő, sokat dolgoztam vele.

Micsoda éjszaka volt...

Szörnyű! Még mindig szombat. Majdnem éjfél volt, mire ágyba kerültem, mert egy csomó munkát el kellett végeznem: takarítottam, sütöttem egy tepsi piskótát. Utána megmosdottam és előkészítettem a kiránduláshoz szükséges elemózsiát.

Persze, annyira kifáradtam, hogy nem tudtam mindjárt elaludni. Az járt az eszemben, milyen lesz a kirándulás, milyen időt fogunk ki? (Ugyanis tegnap esett az eső.) És én hogy fogom magam érezni, mert bizony nem valami jó a közérzetem. Hogy bírom ki azt a hosszú gyaloglást, nem is tudom, ilyen éjszaka után.

Éjjel két órakor valaki irtózatos erővel, kitartóan zörgetni kezdte a bejárati ajtót. Én ébredtem föl előbb. Veszem a pongyolámat, papucsot, kibotorkálok az előszobába. Azon töröm a fejem, ki lehet az ilyenkor, éjjel? Csak nem történt valami baj otthon?

Még jó, hogy Pityu utánam szólt, – mert közben ő is fölébredt – *kérdezd meg, ki az!* Legjobbkor jött a figyelmeztetés, mert félálomban és ijedt-zavaromban el is felejtettem volna.

Odaérek az ajtóhoz, és hangosan kérdezem: – Ki az? És borzalmak borzalma, valaki akadozva oroszul válaszol. Hirtenében a kisbábkányi „tankosok” jutottak eszembe, mikor ránk törtek. Nem is figyeltem, mit mondhat, na, meg az én orosz tudásommal nem mentem sokra, visszarohtam a szobába.

– Mit tehetünk? Most is, kitartóan döngeti az ajtót! Az biztos, hogy nem szabad kinyitni, hátha egy részeg beront rajta? Nehogy betörje az ajtót!

Közben az utcai ablakok rolóját fölhúztam, ki tudja, hátha menekülnünk kell. Csak verte, ütötte az ajtót, legalább fél órán

keresztül. Pityu is fölkel. Már én is felöltöztem, a kabátot is magamra vettem. Nem akar elmenni. Kit kereshet? Aztán egyszerre csend lett. Végre, elment. De hallottuk, hogy kicsit távolabb, máshol is zörgetni kezd.

Elképzelhető, hogy ezután már csak sokára aludtam el. Persze, az *álmom* se volt valami pihentető. Egy oroszot láttam, mindenütt engem figyelt, beleselkedett az ablakon, járkált utánam. Kellemetlen éjszakát éltem át, mondhatom, senkinek se kívánom.

Salgón

Salgótarján, 1946. május 19. vasárnap

Egy kisebb összeszokott társasággal Salgó várához készülünk, ezért korán szerettem volna fölkelni, de a zűrös éjszaka után nem ébredtem idejében. Átszaladtam a templomhoz, megtudni, mikor indulnak. Odaérve, láttam, csak lassan verődik össze a banda, kis Laci már értünk indult. Nemsokára én is csatlakoztam hozzájuk. A vasút mentén haladtunk, körülöttünk mindenütt rengeteg virág, a levegő friss, – kellemesen telt az út. Közben jókedvűen énekeltünk, jól éreztem magam. Lehet, hogy a Kalmopyrin használt, amit éjszaka bevettem, bár eddig sose szedtem, nem ismerem a hatását. Alig vettük észre, már elhagytuk a várost. Péter atya út közben elkezdte a szentmisét mondani, mi énekeltünk. Bátran tehattük, mert itt volt a kórus színe-java.

Salgón az egyik menedékházban pakoltuk le kevés holminkat, aztán megebédeltünk. Nagyon jól esett a hosszú menetelés után. Kis pihenést követően sétára indultunk. Egy fa alatt megpihentünk. „*Hogy tetszik*”-et játszottunk, miközben gurultunk a nevetéstől. Mindenkinek jókedve támadt. Aztán az „*üsd a harmadikat*” játék következett. Kevesen kezdtük el, a végén már mindenki, még Béla bácsi is bekapcsolódott a játékba. Nem lehet leírni, milyen komoly arccal viccelődött. Nem

értettük, hogy akarattal csinálja-e ezeket a mókákat, olyan természetesnek hatott tőle.

Péter atya meg Laci, a kántor, felváltva harmonikázott. Persze, itt is én töltöttem be a „kottás” tisztséget. Élvezettel hallgattuk Péter harmonika játékát. Annyira beleéli magát a zenélésbe, közben se lát, se hall. Vajon mire gondolhat ilyenkor?

Nekem, ha jókedvű vagyok, gyakran elkalandozom. Mint most is, messze járnak a gondolataim, tekintetem a távolba réved a gyönyörű tájon. Gyugyikámat, kedves testvéremet látom magam előtt, a messzi orosz tajgán... Közben fohászlok: – Hol lehet most? Mikor találkozunk végre? Istenem, ne engedd őt testileg-lelkileg tönkretenni.

Aztán anyukámhoz szálltak a gondolataim – fájó szívvel, hiszen május hó, anyák ünnepe! Én jobb sorsban szeretném őt látni, boldognak, nem ilyen gondok közt, betegen, nagy fizikai erőfeszítések közepette, a világtól eldugott helyen. Miért? Miért mindez? Lesz-e még jobb élete?

A saját bajomat, gondjaimat ki akartam kapcsolni a mai napból, a robotot, a bánatot. Ma csak a szépet, jót akarom magam előtt látni és hallgatni: éneket, kacagást, vígságot. Közben Lászlóra, a levelére gondoltam. Talán eljön ide! Istenem! Mi lesz akkor?

Vidáman telt az idő, az ifjak fölkertek táncolni. Márta férje, a tanár úr nagyon jó táncpartner, akár táncmesternek is beillene. Nemcsak jól vezet, de sok táncbetétet ismer, nem sablonos vele a tánc. Azt mondta, miközben vele roptam a tánclépéseket, hogy engem nehéz vezetni, mert eltolom magam a partneremtől. Igen, tudom, én így szoktam meg. Azt szeretem, ha a táncpartner a kezével, és nem a testével vezet. Engem zavar, én „úgy” nem tudok táncolni. A legtöbb férfi arra használja ki a táncot, hogy tolakodóan hozzátapadhasson partneréhez. Engem kimondottan zavar, megzavarja magát a táncot is. Később keringő közben már változtatott a véle-

ményén, hogy magával élvezet keringőt járni, mert ellenkező irányban is ugyanúgy lépeget.

Estefelé szedelődzködni kezdtünk és elindultunk hazafelé. Lerövidíthetnénk a távot, ha közben kapunk egy „fékező” kocsit. Úgy is lett. Én Péter atya mellé kerültem. Eleinte félttem egy kicsit, mert amikor meg-megzökkent a kocsi, majd’ kiestünk belőle. Egyik lejtőn pedig irtózatossággal haladt lefelé a sikló. Azt mondta Péter, ha félek, fogjam meg a kezét. Elfogadtam. A magasabb lejtőt elhagyva, már nem tűnt olyan veszélyesnek. Amikor leszálltunk, csodálkozva vettük tudomásul, hogy esett az eső. Szerencsére, ott fenn jó időt kaptunk. Kár lett volna, ha eső zavarja meg a kirándulásunkat.

1946. május 24. péntek

Reggeli mise után kimentem a piacra. Elérhetetlen árak vannak! Azért mégis vettem virágot. Visszafelé benéztem a plébániára, megtudni, hogy jött-e újság? Házfőnökatya jelentkezett a csöngetésemre.

– Megnézem, ki csenget ilyen félénken, biztos egy idegen lehet, – ezzel fogadott.

Én siettem volna, de behívott az irodába. Nem akartam zavarni, de marasztalt. Nekem már hiányzott, mert régen beszélgettünk. Megnyugtató, hogy a szerelem, meg a szívfájdalom nem bűn. Tudja ezt jól. Aztán rákérdezett, történt-e valami az utóbbi időben.

– Lehet, hamarosan eldől a dolog, mert talán eljön, – válaszoltam neki.

Annyira tetszik? – tette föl a kérdést. – Olyan igazi ideál, hogy nem talál helyette mást?

– Igen. Olyan, ezt válaszoltam. Mindenkiten őt keresem. Mindig ő jut eszembe, hogy mire mit mondana, hogyan tenne? Soha nem tudnék úgy, igazán mást megszeretni, mint őt.

Megköszöntem neki, hogy olyan kedvesen, atyaián törődik velem. Én nem tudom meghálálni, csak a jó Istent kérem, hogy fizesse vissza neki ezerszeresen. Olyan jó, igazi jó barát. Mindig csak ad: szeretetet, megnyugvást, amikor kell,

tanácsot, ami nagyon sokat ér. Felkavart, zajongó lelkem megkönnyebbül. Mindig olyan jó érzéssel búcsúzom tőle.

A hivatalban Editnek elmondtam legutóbbi találkozásomat házfőnök atyával, hogy vele mindenről lehet beszélni, és tanácsaival mindig segít eligazodni a zűrös helyzetekben.

– Engem nem ért meg, mindig megszid – mondja.

– Hogyan? Engem megért. Ha hibázunk, nyilván figyelmeztetnie kell, ez a hivatása.

– Sokat tanultam tőled, te mindig mosolygós, derűs vagy.

Ezt hallva magamban hálát adtam Istennek.

Délután kottákat rendezgettem a Plébánián, majd otthon egy kis könyvjelzőt kezdtem hímezni, selyemszalagra. Később meglátogatott Lajos. Ezer ördög lakozik benne. Lehetetlen megállni nevetés nélkül, ha itt van. Kár, hogy elmegy. Nem csak, mint a kórus tagját, de mint embert is, mindenki sajnálja. Csanády igazgató úr búcsúztatta. Reméljük, hamar visszajön, ő az előadások főhőse.

Énekpróbáról későn érkeztem haza. Pityu ismerősökkel ment szórakozni. Hagy tegye, szórakozzon kedvére. Egyedül maradtam. Itthon kitártam az ablakokat, hogy a friss tavaszi illat beáradjon a szobába.

Este azon gondolkodtam, hogy talán fakír vagyok? Mert az egész László ügy – a magam kínzását jelenti. Miért kellene nekem elhagyni, amikor szeretem, és tudom, ő is szeret engem? Nem, nem tudom elképzelni, mi lenne azután?, cél nélkül, szívemben vérző sebbel, – hogy élhetnék tovább? Egy tüske maradna bennem örökre. Hogyan fogom kibírni? Lesz-e elég erőm a találkozásnál? Már két éve, hogy utoljára láttuk egymást. Könnyű elutasítani annak a csókját, akihez semmi közöm, de őt, hogyan? Ha most itt lenne, egy jó szót szólna hozzám, kitörne belőlem a zokogás, és nagyon jól esne, ha vigasztalna, ha cirógatna, ha érezhetném, hogy szeret, hogy hozzám tartozik. Nem, nem lehet! Istenem, hogyan lehetsz ily

kegyetlen hozzám? „*Én Istenem, én Istenem, miért hagyta el engem?*”

Kintről az ablakon tárogató hangja szűrődött be a szobába, ami még jobban fájdtja a szívemet. „*Hiányzik valaki, ebből az utcából*”, ez a dal jutott eszembe, szegény Gyugyi bátyám nótája. Az a nagy kérdés bujkál bennem mindig: miért, *mért nem szabad szeresselek?* Minden szép nőta, dal, mind igaz: „*Ahogy én szeretlek, nem szeret úgy senki...*”

Szombat délután Bellával a kultúrterembe mentem zongorázni. Később Lajos és Rostár Laci is csatlakozott hozzánk. Kijavították a kottámat, mindketten tanult, jó zenészek.

Az új ruhámat vettem magamra, mert utána Sári esküvőjére megyünk, és a kóruson mi énekelünk a szertartás alatt. Megható volt az egész, szép menyasszony, csinos vőlegénnyel.

Vasárnap a déli misét az alsó plébánia-templomban hallgattuk meg. Utána tartották P. Erzsébet esküvőjét. Ő is szép menyasszony, meg a szertartás, meg a kidíszített templom, minden. Szeretném, ha egyszer nekem is ilyen szép esküvőt tartanának. De lesz-e egyáltalán esküvő?

Kedden, szabad délutánon Bellával Mancinénél felmentünk a dombra, az evangélikus templom mellé. Kellemes hűvös a levegő, kint a szabadban. Manciné meghívott, azt mondta, bármikor menjek át hozzájuk, ne csak látogatóba vagy a kertbe pihenni, hanem akár mindennap gyakorolhatok a zongorájukon is, mindenkor szeretettel várnak. Milyen jó. Örültem az alkalomnak, és megköszöntem a kedvességét.

Harmóniumon is kellene gyakorolni, – néhány vallásos éneket megtanulni rajta, hogy a kedvesnővéreknek örömet szerezzen vele. Hívtak ugyanis, hogy a miséiken, az imáik alatt játsszak nekik a kápolnában.

Áttestem egy mélabús szakaszon. Most megint vidámak a napjaim. Nem sokat segít rajtam, ha búsulok. Így talán könnyebb elviselni a legrosszabbat, a legnehezebbet is. Csak remélem, hogy a jó Isten megkönyörül rajtam. Óh, ne vedd el

tőlem azt, aki nekem a legkedvesebb! Eddig még soha nem kértem ilyen nagyot, – most igen!

Fáj ez a gondolat, amikor egyedül vagyok. Nem tudok tőle szabadulni, mindig kísért. Tudom, én vagyok a hibás. Nem lett volna szabad belemenni ebbe a kapcsolatba. Hiszen először csak játéknak indult az egész Nagyilondán, három diáklány tréfájának. Akkor nem gondoltam rá, hogy komollyá válik a dolog. Nem gondoltam én akadályokra, nem gondoltam semmire. De hová tettem az eszemet? Még ott, Nagyilondán kellett volna lezárni, szépen elköszönni tőle, s nem a Göncölszekér legkisebb csillagát bámulni.

Máskor mindig józanul, előre megfontolok mindent, hidegvérrel átgondolom, mit kell tennem. Érthetetlen. Most miért nem tettem így? Egyszer megvillant előttem az a bizonyos, csak 1% halvány remény. De az is elégnek tűnt ahhoz, hogy belerohanjak ebbe az örültségbe. Mégis, akkor miért nem álltam meg? Nagyilonda! Ördögien jól mulatoztunk, az éjjelizenék, táncok... Most kell megfizetnem mindenért. Sokszor gondolkozom azon, hogy ilyen tekintetben normális vagyok-e még? Félek magamtól, félek valamitől. Ilyenkor nem merek belenézni a tükörbe sem. Félek, hogy egyszer valami butaságot, valami szörnyű dolgot teszek! Később aztán, ha eszembe jutnak ezek a gondolatok, magam is megijedek.

Tegnap este számolgattam, hány szem Kalmopyrin van még: 2–3 szem nem lehet ártalmas, de talán már 10 vagy 15? Mi lenne, ha csak szépen elaludnék? Mellettem, mint most, az olajfavirág csokor, annak is erős az illata, csak úgy, beleveszni a nagy semmibe...

Felriadtam erre gondolatra. Hát tényleg, már elvesztettem az eszem? Hogy gondolhatok én ilyenekre, a vallásos lány, aki hisz Istenben? A hideg szaladgál a hátamon most, hogy visszagondolok rá. Kimentem a fürdőszobába és jó hidegvízben alaposan lemosdottam, ami kissé kijózanított. Este, ima közben sírva kértem a jó Istent, ne hagyjon el, ne hagyjon magamra,

mivel túlságosan nehéz terhet rakott a hátamra, amit nem bírok cipelni.

Tényleg, én vagyok-e – én?

Salgótarján, 1946. május 31. péntek

KÜLÖNLEGES nap a mai! Mintha kicseréltek volna valakivel, mintha nem is én lennék én. Amikor befelé mentem a hivatalba, ez járt már az eszemben. Egyedül jártam végig a lépcsőket. Tényleg én vagyok az, aki most itt megy, én járok erre? Én vagyok-e Finta Katalin? Ki vagyok én tulajdonképpen?

Eszembe jutott most Ősz Lajos. Egyszer még „otthon”, Marosvásárhelyen mesélt nekünk. Ott ültünk a rekamién Székely Klárral, és ő – szokása szerint – beszélt: *„Talán nem is valóság az élet. Mindenki álomban él csak. Valakinek az álma a mi életünk... Egy gyönyörű szép, furcsa álma ez a jó Istennek...”*

Hogy ezt honnan merítette? Nem tudom, kitől származik az idézet, nem jegyeztem föl. De ha nem így volna, azért én ma mégis álomban életem. Minden olyan különösen, olyan nyomasztóan hatott rám, mintha ólomsúly nehezedne tagjaimra. Ugyanezt éreztem egész nap, a hivatalban, majd otthon is.

Délután zongorázni mentem Manci nénihez. Nagyon jól ment, szinte nem hittem el, annyira beleéltem magam, hogy mindenről megfeledkeztem, mintha körülöttem semmi és senki se lenne, csak én és a zongora hangja, amit én varázsolok elő a billentyűkből...

Arra eszméltem föl, hogy ma még énekarpróbára kell mennem. Mire odaértem, már elkezdődött. Ott aztán olyan rossz érzés fogott el, hogy minden ok nélkül (?), minden pillanatban sírni tudtam volna. Hiába próbáltam elúzni a rossz gondolataimat, és valami kellemesre, jóra gondolni, nem sikerült. Külsőleg is meglátszott az arcomon az egész feldúlt lelkivilágom.

– Mi bajod van? – kérdezte Dudi.

– Ha én azt tudnám!

Mindenki elstetett, én maradtam ott egyedül a kottáimmal. Olyan jó lenne, ha valaki legalább megvárna, még ha nem is segítene. Furcsa. Ma semmi se sikerül? Semmi jó nem történik velem? Mintha Péter atya is neheztelne rám valamiért. De miért? Talán mindenkit megbántottam?

Hiába mentem el a cipőmért, amit javítani vittem, csak a kisfiút találtam otthon, szülei színházba mentek. Ma igazán sok hiábavaló utat kellett bejárnom...

Szombat. – Üdvözöllek, június első napja! Hogy múlik az idő. Vége a szép májusnak. Ismét eltelt egy hónap. Csak azt sajnálom, hogy nem lehettem ott az utolsó májusi litánián.

Hallottam valakitől, hogy Bellának udvarol egy fiú, de családja tiltja tőle, csak titokban találkozhatnak. Érzéseiről sem az anyjával, sem a nővérével nem beszélhet bizalmasan. De sokáig úgy sem lehet titkolózni, előbb-utóbb úgyis kitudódik. A nővére előtt elszóltam magam. Sajnálom, ha kellemetlensége származna belőle. De neki is, milyen a házassága? Ő jobbra, a férje meg balra szórakozik. És azt természetesnek tarják, ahogy mondják: „demokratikus” alapon élnek egymás mellett. Na, így se szeretnék férjhez menni!

Ma is zongoráztam, számomra kedves szórakozást jelent. Ha mindig rendszeren gyakorolnék, azt hiszem, hamar belejönnék megint.

Litánia után Dudival sétáltunk. Pityu elment gombázni. Este sokáig néztem ki az ablakon. Csendes a város. Milyen más volt Vásárhely. Ilyenkor már kijártunk a Marosra, evezni, fürödni. De jó volt akkor, nyugodt életet éltünk. Most meg mindig a napi gondokkal kell küszködnünk. Élet ez? Lassan olyan leszek, mint a nádszál. Öt kilót adtam le. Elfogyok, elégek, mint a gyertyaszál. (Lángolva!) Tavalý ilyenkor ruha nélkül 55 kg voltam, most meg cipőstől, ruhástól csak 50. Igaz, ha az ember testileg jól érzi magát, akkor a lelke is könnyebb.

Apukám itt járt, egy nevelő-átképzésen ő tartotta az előadást. Legjobbkor jött, mert Pityu éppen meg akarta látogatni

őket. Én sóskát akartam vásárolni a piacon, amit Pityu már nagyon unt. Nekem is elegendő van belőle, de én nem annyira a sóskát, hanem ezt az újfajta BÉKÉT unom, de nagyon!

Éjjel keveset aludtam, mert este a Somoskő felé vezető úton, egy szabadtéri kuglizóba mentünk, ahol hajnalig mulattunk, aminek hatását egész nap éreztem.

Két állásom van

Salgótarján, 1946. június 5. szerda

MANCI NÉNI FIA, Zoli, tegnap azt újságolta nekem, hogy a Bányánál irodai munkaerőt keresnek. Kérdezte, érdekel-e? De mennyire! Délután már jelentkeztem az Igazgatóságon, ahol fölvettek leltározás gépelésére. Egyelőre fél tíztől délután két óráig a tisztiorvosi hivatalban, utána kettőtől kilencig a Bánya Igazgatóságnál fogok dolgozni. A kisujjam majd' kitörik, annyit kell kopogtatni a nagy kocsis írógépen. Most már látom, nem is olyan könnyű, amit vállaltam. Mindenképpen meg kell oldanom, hogy a délelőtti munkát fél kettőre befejezzem, másképpen nem jutok el időben a Bányához, mert elég távol van egymástól a két hely.

Így is a „Nemzeti Segély”-nél kell ebédelnem, ha enni akarok valamit, mert közben nem jutok haza, épp ellenkező irány felé visz az utam.

Sajnos, énekkarra nem járhatok, egyelőre lemondok róla. ami egyedüli szórakozást jelentett nekem, meg az, hogy Manci néninél zongorázhatok, mégis kénytelen vagyok mindkét munkát elvégezni, hogy anyagilag kisé rendbe jöhessek. A Bányánál több kedvezményt kapok, mint máshol, itt például liszthez, zsírhoz és egyéb élelmiszerhez is hozzájutunk.

Salgó, 1946. június 9.

Pünkösdhétfő. – Itt ülök az erdő közepén, most ébredtem föl. Bella még alszik, ezért a naplómat írom. Kimerítették az elmúlt napok. Későn fekszem le; gyakran előfordul, hogy csak

este 10 órára érek haza. Messze esik tőlünk a bányairoda. Későn vacsorázom, és mindig akad még valami halaszthatatlan dolog otthon is. Az egész lakásban rendetlenség vesz körül, ezért igyekszem esténként rendbe tenni, inkább kevesebbet alszom.

Viszont ezt az iramot nem lehet sokáig bírni. Azt hiszem, hogy ott kell hagynom a tisztiorvosi hivatalt, elég lesz a bánya. Tetszik a hely, de sajnos, nem végleges állás, talán csak két hónapig tart, a leltározás idejére érvényes a szerződésünk. Közben máshol is körül kell néznem, hogy amikor megszűnik, ne maradjak jövedelem nélkül.

Kedves a közvetlen főnökünk, Sztáray. Családja Pesten él, a felesége és egy héthónapos kisbabájuk. Már második nap elengedett énekpróbára, amikor megtudta, hogy kórusban énekelek. Ezért aztán nagy szorgalommal dolgozom, igyekszem a próbák napján a kiesett időt előre bepótolni.

Sajnos nem mehettem köszönteni névnapján anyukát. Egyik ismerősünk megígérte, hogy elvisz autón, de valami szolgálati út miatt nem tehettem, így lemaradtam. Amíg otthon sütöttem-főztem az ünnepi ebédet, még sírtam is, annyira rosszul esett. A múlt heti kimerültség, és elkeseredés kitört rajtam. Szegény anyukám, hogy várhatott, és még csak nem tudtam megüzenni, hogy nem tudok menni.

Salgón vagyunk megint, nagyon jól érezzük magunkat kint a szabadban. Olyan megnyugtató köröskörül a zöld erdő, a virágok, a tiszta levegő. Kellemesen telt a mai nap. Péter atya tegnap este azt mondta, hogy nem jöhet, nagyon hiányzik közülünk. Mások is lemaradtak valamiért. Kár, hogy nem tudunk többször ilyen kirándulást szervezni, én gyakrabban is szívesen eljönnék, még a lábfájásom ellenére is. A talpamat ugyanis feltörte a szandál, most cipőben sem, de még mezítláb is alig tudok lábra állni.

Hazafelé Bellával cipőt cseréltünk, mert neki is feltört a lába, de máshol, mint az enyém. Most egymás cipőjében mindketten úgy-ahogy, de tudunk valahogy járni.

Menet közben óriási virágcsokrot gyűjtöttem, hogy otthon szép nyár költözzék a szobánkba.

Megírtam levelem

Salgótarján, 1946. június 14. péntek

Ma megírtam a rég' halasztott levelet Lászlónak. De még alszom rá egyet, csak holnap viszem postára. Úgy érzem, ez lesz a legjobb megoldás. Felajánlottam, hogy ne levelezzünk tovább, talán nincs értelme ezt a viszonyt fenntartani. Biztosan azt fogja hinni, hogy valaki megtetszett nekem. Ha tudná, hogy engem ilyen szempontból senki se érdekel. Mindig hű voltam hozzá több mint két éven át. Mindig magam előtt látom, és sohasem tudnék rá megharagudni, annyira közel éreztem magamhoz. Bár megbántana, hogy akkor eltávolodhatnék tőle lélekben is. De így, önszántamból – olyan nehéz a lemondás...

1946. június 18. kedd

Érdekes, szép álmat láttam. Itt volt László, és kibékültünk. Olyan kedves, gyöngéd volt hozzám. Már többször láttam őt álomban, akkor is, amikor hosszú ideig nem hallottunk egymásról. Szombaton adtam föl neki a levelet. Ma már kedd. Talán már meg is kapta? Csodálkozik majd a hirtelen döntés miatt. Vajon jól tettem-e, hogy megírtam?³

Szerda. – Este írom a naplomat. Szép napom volt a mai. Reggel, mise után kimentünk virágot szedni. Holnapra, az úrnapi sátor díszítéséhez kell, mert az első sátor a kongreganistáké, mi fogjuk díszíteni.

³ Utólagos bejegyzés: talán mégse kellett volna, lehet, ezért nem sikerült utána egyik házasságom sem. Nem tudtam elfelejteni, évtizedek távlatában is sokáig úgy éreztem iránta, mint korábban.

Korán reggel a szabadban sétáltunk. Csak az a kár, hogy sietnünk kellett visszajönni, nehogy elkésssem a hivatalból. Délután nem tudok segíteni, de holnap reggel bepótolom. Hazahoztam egy nagy csokor virágot. Tele tarka mezei virággal a lakás. Külön-külön minden szál olyan szépségesen szép.

Délelőtt nagy meglepetés ért. Kun főjegyző a városházáról küldött üzenetet, hogy keressem fel. Én? Vajon miért hív? Hiszen még sosem láttam. Azt se tudtam, hogy honnan ismer engem.

Amikor hazaértem a virágszedésből, átöltöztem és fölkerestem. Gép- és gyorsíróat keres. Már túlestem a próbagépelesen is, amit gyorsírásból tettem át. Azonnal fel tudnának venni. Mondtam, hogy azt nem tehetem, mert a Bányánál még tart a szerződése.

Aztán eszembe jutott: mi lesz itt, mert időközben az Acélgyárhoz is beadtam egy kérvényt. Talán már ott is döntöttek? Ha tudnám, hogy ott alkalmaznak, azt választanám. Ott több a járandóság: lakás, fűtés, világítás, kalória-pénz, és még egyebek. Csak ne járjak úgy, hogy a két, vagy több szék között a földre pottyanjak.

A bányánál

FÖLMONDTAM az állást a tisztifőorvosi-hivatalnál. Most csak a bányánál dolgozom, ott jól fizetnek, de gondot jelent, hogy nem végleges. Ha lehetne, legszívesebben itt maradnék. Intelligens, helyes emberek vesznek körül. Most az a helyzet, hogy a városnál is alkalmaznának, a gyárnál még bizonytalan a fölvételem, de Visnovszky megígérte, hogy Röder igazgató úrnál érdeklődik, aki jó ismerőse, utána közli velem az eredményt.

Annyira kértem a jó Istent, segítsen jó álláshoz. Megsegített! Most... egyszerre három lehetőség között választhatok! Nem tudom, mi a teendő ilyenkor? De imáim meghallgatásra találtak az Égben. – Nem felejtettem el megköszönni, amiért segítettek engem Odafönn!

Úrnapja!

Salgótarján, 1946. június 20. csütörtök

Gyönyörű napsugaras idő, ujjong a lelkem. Minden szép, a sátrak, a körmenet. A fehér ruhámat vettem magamra. Azonban eszembe jutott a marosvásárhelyi körmenet. Ott nagyszabású rendezésben, – azon a hatalmas főtéren tartották, igaz, akkor békeidőben, és mégis, az nem jelentett nekem ilyen sokat, mint a mostani. Érzem, hogy a Jóisten szeret és segít engem. Házfőnök atya beszédében említette, hogy az emberek a földre tekintenek, a földi javakat keresik, mindez mulandó, s azt fejtegette, hogy sokan nem törődnek a lelkükkel. Ezzel kapcsolatban eszembe jutott Péter atya füzetéből kiírt mondat: „*Homo humus, fama famus, finis civis.*”⁴

Erre nem szeretek gondolni. Elmúlik minden, a fiatalság is. Pedig de jó lenne sokáig így, mindig fiatalnak maradni. Miért? Nem tudom. Szép az élet, hiába nehéz. Még a nagy gondok, keserű tapasztalatok ellenére is szép!

Most például itt ülök fönt, a hegyen. Jó, hogy ilyen közel érzem magamhoz a természetet. Ez nekem ünnep. Csak fölszadok a könyvemmel, meg a naplómmal, és ez fölé minden szórakozással. Itt a zöld fűben, az illatos széna közelében nem tudok keseregni. Itt csak örülni lehet! Leheveredve egy plédre, írom most e sorokat. Lehet, inkább biztosan meglátszik az íráson, de nem baj, most semmi se baj nekem. Ha befejeztem, olvasni fogok. Johannes Linnakoskitól: *Dal a tűzpiros virágról*. Tavaly láttam filmen. Egy kicsit – mondhatnám – túlságosan szabad szellemű. Azért elolvasom. Elég edzett vagyok hozzá, de azért egy-egy mondatát nehezen tudom megemésztetni.

Egyébként én lehetetlennek tartom az egészet. Létezhet-e egyáltalán ilyen forróvérű ember? Lehetséges-e, hogy Olavi egyszerre mindegyiküket szerette, és valamennyit igazán sze-

⁴ Az ember csak föld, a hírnév csak füst és mindennek vége: a porladás.

rette volna megtartani? A „nagy és erős Olavi” milyen gyenge! Érdekes, én azt hittem, hogy ilyen forró szenvedély csak a déli népeknél létezik. Azt hittem, hogy ott fönt, Északon csendesebbek, nyugodtabbak a kedélyek, az érzelmek is. A finnekről ezt igazán nem tételeztem fel. Vagy talán ott is kivétel az ilyen Olavi? De az is lehet, hogy az egészet csak az író fantáziája szülte.

Pénteken rosszul éreztem magam, a bányánál, kimerültem. És éppen az építészeti leltárnál tartottam, amely a legnagyobb figyelmet igényelné. Elsötétült előttem minden, és csak összeszorított fogakkal tudtam továbbhaladni. Legszívesebben korábban abbahagytam volna a munkát, de mind sürgős, meg se próbálkoztam vele. Rádásul ott volt R, a leltározók réme. Sztáray mindig megteszi nekünk, hogy elenged, ha valami gond adódik, de őt nem akartam kényelmetlen helyzetbe hozni.

Alig vártam a kilenc órát, hogy végre indulhassak haza. Közben Sztáray megtudta a lányoktól, hogy rosszul voltam. Ekkor megkeresett és azt kérdezte:

– Katalin, igaz, hogy rosszul érezte magát? Mondja, miért nem szólt nekem? Most még aludni se tudok, amiért nem őszinte hozzám, ezért miattam kellett szenvednie. Milyen figyelmes, kedves ember – gondolkodtam el a kijelentésén.

Szentkútra készülők

Salgótarján, 1946. június 22. szombat

NEM JUTOTT ÍRÓGÉP nekem, ezért a már legépelt anyagot olvastam össze Sztárayval az irodájában. Rákérdezett a tegnapi rosszullétemre, aztán elmondta, hogy ő is ki van merülve. Erre én nagy ártatlanul megkérdeztem:

– Mondja, Sztáray úr, nagyon szereti ezt a bányát?

– Miért kérdi?

– Csak azért, mert reggel héttől este kilencig itt tölti az idejét. Nincs semmi magánélete. Csodálkozva nézett rám és így reagált: – Katalin, ne mondjon ilyet, mert megharagszom.

– Komolyan gondoltam, amit mondtam: tényleg, hogyan bírja? Különösen délelőtt, tapasztaltam, hogy ezerfelé rángatják. Mindent magának kell itt intéznie?

– Hagyjuk ezt, inkább mondja, hogy jobban érzi-e már magát?

– Köszönöm, még élek.

Aztán folytattuk az egyeztetést. Este, indulásunk előtt beosztotta, hogy ki jön be másnap, mert elrendelték a munkaidőt vasárnapra is.

Voltam olyan bátor és megkérdeztem: – mi ennek az oka?

– Például azért, amiért maga holnap Szentkútra akar menni. Az üzleteket kinyitják, hogy az ott dolgozók el legyenek foglalva. Az Acélgyárban valamilyen félhivatalos ünnepély lesz. A városnál pedig nagygyűlést szerveznek. Az embereket kirendelték hallgatóságnak.

Nem lehet mondani, hogy a lányok nagyon lelkesedtek érte, de nyolcat ki tudott jelölni a holnapi munkára.

Szerényen megjegyeztem: – én nem tudok bejönni.

– Persze, – tudom, beteg volt. Aztán hozzátette, hogy ő se tud bejárni vasárnap, mert főznie kell.

Még a napokban elhatároztam, hogy megyek Szentkútra, – amikor az újságokat rendezgettem, és Péter atya szóba hozta. Azt is említette, hogy föltétlenül menjek. Eddig nem is gondoltam arra, hogy majdnem lehetetlenség, gyalog menni, rossz cipőben. Mi lesz, ha elfog a rosszullét út közben, és nem tudok visszajönni? Péter atya buzdítására mégis elhatároztam, hogy nem maradok itthon. Megsegít a Jóisten, nem történik semmi bajom. Este elkészítettem az ennivalót az útra. Kevés időm maradt az alváásra.

1946. június 23. vasárnap

Mindkét ébresztőórát beállítottam, nehogy elaludjak. Én, az órák megszörrenése előtt, két órákor már fölébredtem. Olyan gondolatok villantak át az agyamon, mindjárt ébredéskor, hátha rosszul járnak, és nem csörögnek időben, és fölkattintottam a villanyt. Utána már csak percekre aludtam el, nem akartam, hogy újra elnyomjon az álom. Így telt az idő három-

negyed háromig. Arra gondoltam, hogy mindenáron ott akarok lenni, hallani akarom a hercegprímás úr beszédét. *Közben emlékezetembe idéztem azt a napot, amikor tavaly, 1945. szeptember 23-án Szécsényben a Ferences atyák templomában hallgattam a szentmisét; aznap délben az új hercegprímás tiszteletére országszerte megkondultak a harangok.* Most, hogy a közelünkben lesz, ezt az alkalmat nem akarom elszalasztani.

A templom előtt többen csatlakoztak hozzánk, – elindultunk. A nagy plébániánál már sokan váraoztak ránk, nemso-kára elindultunk. Út közben időnként eleredt az eső, nehogy unalmassá váljék a hosszú menetelés. Észre se vettem, már ott is voltunk. Újra Szentkútnál! A régi kedves helyen, mintha csak pár hete lett volna, hogy – mint gyerekek – átruccantunk ide egy-egy napra. Pedig annak már legalább 5-6 éve is lehet.

A templomban misét hallgattunk, majd áldozás után kimentünk a nagy térre, ahol már javában folyt egy szentbeszéd. Nagyon elkésérített, hogy elkéstem, mert azt hittem, a hercegprímás szónokol, hiszen pont ezért jöttem ma ide, hogy őt meghallgassam. Valaki fölvilágosított arról, hogy ő csak tíz órákor, az ünnepség végén fog beszélni. Megnyugodtam.

A Mátaverebély-szentkúti búcsújáró nagytemplom

Milyen jó, mert jutott idő reggelizni. Utána visszaindultunk a térre, igyekeztünk jó helyet kapni. A többiek szétszéledtek, én T. Icuval maradtam. A lépcsőkön már akkor nem volt hely. Odamentem a rendező tisztelendő úrhoz. Arra kértem, tegye lehetővé, hogy a szónoki emelvény közelében lehessenek, ahol jól hallok majd a beszédet, mert gyorsírással fogom jegyezni. Kérdőn és kutatón nézett rám. Megkérdezte:

– Miért akarja leírni? – Majd így folytatta: – tudok olyan esetről, amikor valaki úgy tette át a jegyzeteit, a beszéd szövegéből egészen más lett, mint ami elhangzott.

Nem csodálkoztam, ha gyanakszik, hisz’ nem hallgattam el, hogy Salgótarjánból jöttem. Aztán amennyire – a megjegyzés miatt ért meglepetésem ellenére – tudtam, megnyugtattam, és olyan könyörgően néztem rá, hogy odaengedett az oltár melletti bástyába. Nagyon megörültem, mert éppen ezt a helyet szemeltem ki magamnak.

Ezután következett a műsor. Csapatokban érkeztek a „Kalász” lányok – a „Kalász” akkor katolikus falusi lányok egyesülete – szép népviseleti ruhákba öltözve, külön-külön, községenként helyezkedtek el a téren. Középre került a mezőkövesdiek színes tarkasága. Gyönyörű kép tárult elénk főnről letekintve. Most örültem csak igazán, hogy innen, fölülről nézve, olyan az egész, mintha színházban, páholyból figyelhetném az előadást.

Megkezdődött az ünnepély. Több ének hangzott el, volt szavalókórus, majd korszerű témákból kérdés-feleletek következtek, divatról, a fiatalság gondjairól, mindennapi dolgokról. Utána köszöntések, üdvözlések hangzottak el.

...ÉS MOST FÖLÁLL AZ EMELVÉNYRE
MINDSZENTY HERCEGPRÍMÁS ÚR,
HOGY ELMONDJA BESZÉDÉT!

Óriási tapsvihár és „éljen”-zúgásban tört ki a hatalmas, végeláthatatlan, többtízezres-tömeg. Egy talpalatnyi hely nem maradt szabadon. Rengeteg emberfej mindenfelé, amerre a

szem elláthat. Majd elült a tapsvihar, mély csend borult a térre, olyan mély, hogy én a ceruzám sercegését is hallottam...

S én az oltár közelében elhelyezkedve írtam a papok között, szinte szóról-szóra, nem hagyva ki semmit az elhangzott beszédből. Egy kicsit eltakartak, így nem is látszott, hogy valaki jegyzetel.

Határozott, nyugodt, megnyerő megjelenésű a Hercegrímás úr, és micsoda beszédet mond! Most már nem csodálkozom azon, hogy amerre jár, ezrek, és ezrek követik mindenütt. Minden szava oly igaz. Beszéde tömör, nincs abban egy fölösleges szó, de minden benne van, ami lényeges.

Úgy éreztem, rám is találó mindaz, amit elmond. Igen, ma nekem is be kellett volna mennem dolgozni, ma, vasárnap, mint másoknak, akik nincsenek jelen. Miért? Azért, hogy a katolikusok ne a templomba menjenek, szokás szerint, Isten házába.

Mintha belelátott volna a gondolataimba. Beszéde végén megemlékezett magyar hazánk helyzetéről, az egyházzal, elszakított és elhurcolt testvéreinkről, a hadifoglyokról.

„Azzal a céllal jöttem ma ide, – mondta végül – hogy azt a szentséget, amit a szentáldozás nyújtott nektek, amit a lábatokban éreztek a hosszú gyaloglástól, és a tisztaságtoknak minden értékét, mielőtt elmentek, ajánljátok föl Magyarországnak Nagyasszonyának Magyarország feltámadásáért, foglyainkért, testvéreinknek szabadulásáért, a magyar siralomvölgy tengerének leapadásáért, a világtájakon, a Kárpátok pereme mellett a magyarok rettenetes szenvedésének megszűnéséért”...

Sokan sírtak szavai hallatán. Én is törölgettem könnyeimet.

Ezután elbúcsúzott, a jó Isten áldását kérve ránk.

Magával ragadta a hatalmas embertömeget, úgy lelkesedni, szívből, lélekből örülni, mint ahogy ott láttam, talán még soha sehol eddig nem tapasztaltam! Micsoda éljen és tapsvihar tört ki, zengett, zúgott a templom melletti hatalmas térség... Úgy éreztem, nem kell félni, én sem féltem sorsunkat, a katolikus magyar sorsot. Sokan vagyunk, és velünk van az Isten.

Amikor a viharos taps és éljenzés után lassan, nagy sokára csend lett, csak ültem ott tovább, magamba mélyedve. Fölajánlottam a mai zárandoklatot – amilyenben eddig még sohasem volt részem – a hercegprímás úr elgondolása szerint a fogságban sínylődőkért, szeretett Guszti bátyámért, hogy minél előbb szabaduljon a többi magyar hadifogollyal együtt, azokért is, akik itthon ártatlanul rabságban sínylődnek, hazánkban és határokon kívül élő rokonainkért, magyar testvéreinkért, egyházunkért, áldozatvállaló papjainkért.

Külön imába foglalva kértem a jó Isten áldását Házfőnök-atyára és Péter atyára, akik olyan jók hozzám, akik nagy magányomban mindig mellettem állnak. Úgy szeretem őket, mint testvéreimet, mindig igyekszem a rágalmakat elhárítani róluk – amikor igaztalanul bántás éri őket – a félreértéseket javukra tisztázni. Segítséget kértem családuknak, testvéreim sorsának jobbrafordulásáért, mindenkiért, akiket szeretek és ismerek, akik jót tettek velünk menekülésünk után.

Olyan jól éreztem magam ott. Lelkem szinte felemelkedett, mintha semmi anyagi gond, baj nem nyomná vállamat. Erőt merítettem, felfrissült erővel, nyugodt, tiszta és derűs lélekkel térek haza, fölvidítva a monoton hétköznapiakat. Milyen jó, hogy Péter atya rábeszélte erre a zárandokútra!

Délután négykor indultunk hazafelé Szentkútról. Néhányan tré-fálkozva a csoport elején haladtunk, sokszor nevetgélve. Fél úton megálltunk, hogy a lemaradt csoportot bevárjuk. Beborult az ég, nemsokára nekikeseredve zuhogni kezdett az eső. Bőrig áztunk, mit sem ért az ernyő, kendő, meg kabát. Ez se vette el a kedvünket.

Mikor beértünk a városba, sokan olyan furcsán, szinte *ferdeszemmel* néztek bennünket, mintha tudták volna, merre jártunk, és hogy én, Mindszenty beszédét írtam. Nem csoda. Sok embert félrevezetnek.

Volt már fél kilenc, mire a templomhoz értünk. Gizi elem jött, jó érzést keltett bennem, hogy várt rám. Én az egész napi fáradtság ellenére nagyon jól, frissnek és könnyűnek éreztem magam.

Felejthetetlenül szép élményt nyújtott a mai nap.

Este így imádkoztam:

„Istenem, légy velünk, add, hogy győzzön az igazság, segítsd meg az ilyen értékes embereket, akik a te akaratom szerint küzdenek, ne engedd őket gonosz kezekbe, akik gáncsolják áldásos munkájukat. Amen.”

Itt sajnós, hiányzik a naplóból egy teljes lap [két oldal].

(Ez a zárójeles megjegyzés még ide tartozik, mert abban az időben veszélyes volt hasonló jegyzeteket őrizni még otthon, a fiók mélyén is. A napló sorait otthon írtam le a jegyzeteim segítségével, a hiányzó lapot pedig néhány évvel később meg kellett semmisítenem a gyorsírási jegyzetfüzettel együtt. Micsoda érték lenne ma az a szó szerinti írás!

Ugyanis valaki⁵ följelentett érte, és ha nincs az ismeretségi körömben egy olyan ember, aki erre figyelmeztet, talán meghurcoltak volna miatta. Nekem ereklyének számított, emlék attól az embertől, akit csodáltam merész kiállásáért, akit nagyra értékeltem, – egy olyan írás, ami senkinek nem árthatott. Kincsként őriztem, – mégis el kellett égetnem.

A följelentés lezárásáról szóló rövid ügyészégi határozatot még őrzöm. A lényege (csak röviden írom le): Az eljárást megszüntették, mivel a beszédet nem terjesztettem, a birtoklás pedig nem bűncselekmény!)

Ismét Szentkúton

Mátraverebély-Szentkút, 1946. június 29. szombat

Eltelt egy hét, és tizenketten a kórustagok közül, ismét két napos kirándulásra mentünk Szentkútra. Olyan jó itt, csend, béke és nyugalom, tiszta, üde levegő vesz körül bennünket. Milyen jó lenne eljönni ide, még nyaralni is, hosszabb időre.

⁵ Hogy ki az a valaki, Életem regénye Balassagyarmaton c. kötetnek a Titkos újai és a Félelemben éltünk cím alatt kiderül.

Nem fáradtunk el, mert Mátraverebélyig vonaton utaztunk, onnan pedig már csak egy jó séta Szentkútig. Nagy meglepetésünkre, és örömünkre, ott találtuk Péter atyát. A szokott vidámsággal, és barátsággal fogadott; helyettesítést vállalt Mátraverebélyen. Ő szerzett nekünk szállást. Kicsit megpihentünk, utána sétálni indultunk, majd felmentünk egészen a hegytetőre, ahová a hatalmas keresztet állították. Vidáman járkáltunk, nevetgélünk, Péterkét is beleértve. Ő egy hangulatomester! Ott fenn próbáltuk el az Ave Mariát, de kotta nélkül nehezebben ment.

Vacsora után elhatároztuk, hogy késő estig maradunk kint a szabadban. Megint felmásztunk a hegyre. Olyan szép ott, gyönyörű kilátás nyílik messzire a meredekről. Megnéztük a remetebarangokat is. Nagyon kimelegedtünk, mire fölértünk a tetőre, de megérte. A kissé párás levegő ellenére, gyönyörű esti kilátás nyílik a tájra.

Eszembe jutott az apostol mondása: *„Uram, jó nekünk itt lennünk. Építsünk sátrat...”*

Fehér kőből egy nagy keresztet raktunk ki, emlékül. Legközelebb, ha erre járunk, megnézzük, megmarad-e addig? Az Erdélyi Himnusz énekelve haladtunk lefelé a lejtőn mindnyájan énekelve: *„Ki tudja merre, merre visz a végzet...”* Lassan besötétedett. A nagy lejtőnél egymás kezét fogva igyekeztünk lefelé a nyaktörő úton, közben azt mondogatva: „Kátó-Plátó”. Gyönyörű séta, gyönyörű nap volt.

Este többször gondolkoztam Péter atya sorsán. Milyen érdekes és szép, de nehéz a szerzetes élete. Ő is fiatal, tele vidámsággal, túzzal, életkedvvel. Milyen virgonc kedvünk volt ott fenn – vele együtt – mindnyájunknak.

Vasárnap Szentkúton ébredtünk, majd a nyolcas misére együtt siettünk. Felajánlottam a szentmisét a családukért, kedves ismerőseinkért, barátainkért, jótevőinkért. A jó Isten áldása kísérje áldásos munkájukat.

Délig kint a zöldben tartózkodtunk. Ebéd után jót aludtam a tiszta levegőn. A többiek a másik szobában (talán nekem) halkán altatódalt énekeltek.

Péter is csatlakozott hozzánk, délután énekelünk a templomban, és a barlangnál is. Út közben lepihentünk egy padra és mindenféléről beszélgettünk. Szó esett arról, hogy ki, hogyan imádkozik. Tőlem is megkérdezte Péterke, és én elmondtam, hogy én az elmélkedő imát szeretem. Igazság szerint mostanában – este már annyira fáradt vagyok, hogy –reggelenként a tized rózsafüzért is elhanyagoltam.

Délután öt óra tájban megköszöntük Péter atyának, hogy gondoskodott szállásról és velünk tartott, aztán búcsút vettünk tőle és elindultunk hazafelé. Elhatároztuk, ha lehet, máskor is megismétljük ezt a kellemes kirándulást. Arra gondoltam, ha e héten még nem kell elfoglalnom az új állásomat, akkor már csütörtökön visszajöhetek. Partner akad, a lányok közül is biztosan lesz vállalkozó.

Fölvettek az Acélgyárba!

Salgótarján, 1946. július 1. hétfő

BÁRMELYIK NAP kezdhetem a munkát! Gondolkoztam rajta, talán illendő lenne a városházán bejelenteni, hogy nem tudom elvállalni a felajánlott állást, mert alkalmaztak az Acélgyárban. Sietve elindultam hát, de hamar megbántam. Ugyanis a főjegyző nagyon megharagudott, azt hittem, elevenen bekap mérgében. Nekem viszont rosszul esett, amit mondott:

- Tudja, hogy elronthatom a gyári az állását?
- Ha a főjegyző úrnak kedve telik benne, hogy elvegye valakinek a kenyerét, tessék, tegye meg! – válaszoltam, s magamban arra gondoltam: ennyi rosszindulatra mit mondhatnék még, majd sietve igyekeztem mielőbb kint lenni az irodájából, közben azért odaköszöntem neki: – Jó napokat kívánok a főjegyző úrnak!

Menet közben sírás fojtogatott, mert ennyi gonoszsággal nem tudok megbirkózni. Talán jobb lett volna, ha nem is kerestem volna fel. Lehet, hibáztam, mert nem említettem neki korábban, amikor itt jártam nála, hogy a gyárhoz is pályáztam állásra. De a munkatársai, például Mezey tudott róla, a polgármesternek pedig apukám már említette.

Benéztem Mezey aljegyzőhöz, elmondtam neki, mi történt. Felajánlottam neki magam helyett Bellát, megerősítve, hogy ismerem erényeit, de arra kértem, ne mondja meg a főjegyzőnek, hogy én ajánlottam.

Átment Mezey a főjegyzőhöz, s visszajövet megerősítette, hogy valóban nagyon haragszik rám, amiért nem ezt a helyet választottam, mert nagyon ajánlottak neki. Meg kell jegyez- nem még ehhez – amit több lánytól hallottam – hogy kelle- metlen ember a főjegyző, környezetében mindenkivel kikezd, aki szoknyát hord. Én már előzőleg hallottam róla, különösen féltem attól, hogy a közelében dolgozzam, – ez is befolyásolta a döntésemet.

Délután még lementem a bányairodába, de nem találtam az illetékeseket, így holnapra maradt a hivatalos ügyeim intézése.

Kedden, amikor megjelentem a Bányánál, Igazgató úr azzal fogadott: – Szó sem lehet róla, hogy elmenjen! – legalább hatheti felmondás kell hozzá, hogy kiléphet. Nem engedjük el ilyen könnyen a legjobb munkatársunkat. De ezt csak tréfából mondta, majd így folytatta: – különben komolyan sajnáljuk, mert leltározás után magát végleg itt akartuk tartani.

– Én is sajnálom, ezt tudva nem pályáztam volna máshová. Megszoktam a környezetet, mind rendes úriemberek, akiket megismertem és a fizetés, a természetbeli járandóságok is kedvezőek.

Olyan fordulója volt ez az életemnek, ha előre tudom, és a bányánál maradok, egészen másként formálódhatott volna az életem... De az élet már ilyen, nem láthatunk bele előre, mi fog velünk történni, mikor lépünk jól, vagy mikor választjuk a téves utat...

Ezután az igazgató – még jelenlétemben – fölvette a telefont, hívta az Acélgyárat és beszélt leendő főnökömmel. Olyan kedvesen ajánlott be neki, azt hiszem, hogy ennél jobb ajánlólevelet nem sokan kapnak.

Azonban az elején, amikor kezdte a mondókáját, azt hittem, elrontja a helyemet. Azzal kezdte: nem engedjük el, nem akarunk megválni tőle, stb., de aztán világossá vált, hogy jót akart nekem. Azt is megbeszélte, hogy e héten még itt maradok náluk, majd pénteken reggel megyek át az Acélgyárba. Micsoda különbség van ember és ember között! Itt most a főjegyző megjegyzésére és a most elhangzott telefonbeszélgetésre gondolok. Mindez megvigasztalt.

Benéztem Bagó főfelügyelőhöz, ő is sajnálattal vette tudomásul az újságot. Azt se tudom, honnan ismerhet, hiszen csak akkor találkoztam vele, amikor fölvettek ide.

Megkerestem Sztárayt, a kisleányunkat. Igazán nem panaszkodom, innen nagyon szépen búcsúszom el. Elégtétel a tegnapi keserűségért, amit a városházán el kellett szenvednem. Jóérzés töltött el, hogy nemhiába becsületes és rendes valaki, előbb-utóbb megkapja a jutalmát.

Hazafelé menet találkoztam **Csiszér Évával**, akivel hosszasan beszélgettünk, s azzal fogadott: – Jó neked, mert vidám a természeted.

– Nekem sem olyan rózsás az életem, de minek búsuljak, azzal semmin se tudok változtatni. Úgy szép az élet, ha nevetünk. Igaznak vélem azt a mondást, hogy: „*Dalol az élet, ha ti is daloltok*”. Van nekem egy nagyon jó barátom, akinél mindig vigasztalást nyerek, aki átvezet a nehéz útvesztőkön. Olyan szeretettel beszéltem házfőnök atyáról, hogy szinte felvidulva kérdezte tőlem:

– Mit gondolsz, meggyóntatna engem? Valami nyomja a lelkemet, szeretnék tőle tanácsot kérni, jó úton haladni. Olyan megnyugtató lenne, ha valaki megvilágítaná előttem, hogy mit kellene tennem.

– Kicsit nehéz eset a gyónás, mert te református vagy, ezért ez biztosan nem járható út, de ajánlok mást. Megpróbálok neked egy randevút megszervezni veled, ennek biztosan nem lehet akadálya. Kellemes társalgónak is beválik.

Örült a javaslatnak. Én pedig arra gondoltam, hogy ezzel megoldódik a problémája, és életútja jó mederbe terelődhet. Aztán majd egyszer valakit ő is elvezet a jó útra, és ez így folytatódik, mint egy lánc, a végtelen felé...

Sikerült bemutatnom házfőnök atyának. Utána azért imádkoztam, hogy legyen sikeres a találkozás, hogy Évának megnyugvást, gondjaira megoldást jelentsen.

Szerdán délután igazán nem dolgoztam sokat. Nekem éppen a rossz írógép jutott, amin nem lehet sokáig írni. Már így is majdnem vízhólyag nőtt a hüvelykujjamra, amikor megelégttem, és abbahagytam. Kértem Sztáraytól valami „komoly” munkát, mire azt kérdezte: – annyira fontos? Ne legyen olyan szívtelen, mert ha megírja maga, mi jut a többinek, és vége lesz az állásuknak.

– Jó. Tehát beszéljessünk. Elmondta, hogy kétévi házasságuk alatt már kétszer teljesen „leégtek”.

Ez is szép eredmény – gondoltam magamban. Arra azonban kíváncsi lennék, hogy vajon milyen lehet a felesége ennek a helyes-rendes-csinos embernek?

Később egyik kolléganővel elhatároztuk: megkérjük, mutasson fényképet a nejéről. Nem tudtam, hogyan kezdjek hozzá, végül nem került rá sor.

Komolyan aranyos főnök. Egyik nap, vacsora után, magasabb beosztású kollégáival jött vissza az irodába, a zsebeikből körtéket varázsoltak elő és testvériesen elosztották köztünk. Ma pedig az aktatáskából egy üveg bor került elő. Látom, Sztáray készíti a poharakat, s ekkor eszembe jutott, hogy délután Csizsér Éva azt sóhajtotta: de jó volna egy pohár limonádé. És tessék, itt az áhított ital! Meglepetésemben majdnem elkiáltottam magam: Éva, itt a limonádé!

Mindnyájunknak jutott belőle egy fél vizespohárral. Kellemes beszélgetéssel ért véget a nap.

Otthagytuk a poharakat az íróasztalokon, hogy a takarítók csodálkozhassanak reggel, mikor bejönnek, s találgassák, vajon kik lumpoltak itt múlt este?

Búcsú a Bányától

Salgótarján, 1946. július 4. csütörtök

Utolsó nap a bányánál kellemes hangulatban telt el! Jól

Szerző - korabeli kép

éreztem magam ezen a helyen, nem szívesen megyek el innen. Sajnálom itthagyni ezt a társaságot, a rendes főnököket, megszerettem a lányokat, akikkel már olyan jól összeszoktunk. Az újtól viszont félek. Mindenki ijesztget leendő főnökömtől. Ugyanis kisült, hogy neki is rossz híre kelt a munkahelyén. Lehet, hogy annyi aljas ember volna, akik kihasználják a fiatal dolgozó nők helyzetét? Ezért még inkább rossz érzéssel hagyom itt jó helyemet az ismeretlenért.

Délután második felében Sztáray irodájában együtt számoztuk az elkészült lapokat. Beszélni akart velem – utoljára. Érdeklődött tőlem a lányok anyagi körülményei iránt, – biztosan a leépítés miatt. Megint fölvetette: ne hagyjam ott őket.⁶ Egy ellenőrző bizottság alakul, egy évig még ő is itt marad, és azon a helyen alkalmaznának engem.

Magamban ara gondoltam: *elhiszem, hogy jó dolgom lenne ilyen kellemes ember mellett*, de azt válaszoltam neki, hogy szívesen tenném, de már biztos az állásom az Acélgyárnál, nem utasíthatom vissza, el kell fogadnom, mert nekem – anyagi körülményeink miatt – nagyon fontos a végleges hely.

⁶ Utólagos bejegyzés: bár hallgattam volna rá!

Este búcsút rendeztek a tiszteletemre. Sztáray az egész leltározó bizottság nevében megköszönte a munkámat, kijelentette, hogy nagyon elégedettek voltak velem, végül hangsúlyozta, hogy mindig szívesen látnak, akár vendégnek, akár állásba, ha meggondolnám magam.

∞ Vége a 4. fejezetnek ∞

Az 5. fejezet következik. Címe:

A Forint születése